

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Andra Kammaren. N:o 15.

Onsdagen den 17 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering det i kammarens sammanträde den 10 dennes förda protokoll.

Herr Waldenström begärde ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! Vid justeringen af protokollet för förliden onsdag skall jag be att få göra en liten anmärkning.

Som herrarne torde erinra sig, förekom dervid en kontrovers emellan mig och herr Ohlsson i Vexjö? Dervid sade herr Ohlsson bland annat: »Jag tror deremot, att kammarens ledamöter i allmänhet äro mera benägna att låta en sådan person få åtnjuta sin frihet och vistas i friska luften.»

Sedermera har emellertid herr Ohlsson vid justeringen af protokollet funnit sig böra tillägga några inskränkande ord, hvarigenom hans yttrande fått denna form: »Jag tror deremot, att kammarens ledamöter i allmänhet äro mera benägna att låta en sådan person få — *så långt lämpligt är* — åtnjuta sin frihet och vistas i friska luften.»

Jag vill visst icke förneka, att det ur mer än en synpunkt var mycket lämpligt för herr Ohlsson att göra ett sådant tillägg; och jag kan så mycket mindre hafva något deremot för min personliga del, som herr Ohlssons åsigt derigenom kommer att i det väsentligaste sammanfalla med min, enär icke heller jag uttalat mig för att hålla drinkare i fängelse längre, än lämpligt är. Men nu har genom detta tillägg den replik, som jag rigtade till herr Ohlsson, förlorat all betydelse; och jag har därför å min sida ansett lämpligt att till dagens protokoll anmärka, att ifrågavarande ord i protokollet äro ett *tillägg* till detsamma, under det att min replik var rigtad mot det, som herr Ohlsson verkligen *sade* vid förlidne onsdags sammanträde.

Det upplästa protokollet blef härefter af kammaren godkändt.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af herr *A. V. Ljungmans* på kammarens bord hvilande motion n:o 163 beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af statsutskottet.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

bankoutskottets memorial n:o 5;

lagutskottets utlåtande n:o 30;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4;
samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5.

§ 5.

Herr statsrådet m. m. friherre *A. Rappe* aflemnade härefter Kongl. Maj:ts proposition angående tilläggs pensioner åt viss personal vid värfvade arméns disciplinkompani efter kompaniets upplösning.

Jemväl denna proposition begärdes på bordet och bordlades.

§ 6.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.*

Föredrogos konstitutionsutskottets memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne — i hvad detsamma afsåg det från 1896 års riksdag hvilande förslaget om ändring i 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen i fråga om meddelande af utdrag af det i riket inrättade straffregister.

Det ifrågavarande förslaget var af följande lydelse:

Tryckfrihetsförordningen.*(Nuvarande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)**Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

§ 2.

4:o. — — — — —

Att protokoll — — — — —
— — — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas att, i andra fall än allmänna lagen och nu gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, så vidt de lända dem till skada eller förklenande. Den häremot bryter, böte trettio tre riksdaler sexton skillingar.

4:o. — — — — —

Att protokoll — — — — —
— — — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas att, i andra fall än allmänna lagen och nu gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, så vidt de lända dem till skada eller förklenande; och att ej heller utdrag af det i riket inrättade straffregister må meddelas i andra fall, än gällande författning utstakar. Den häremot bryter, böte trettio tre riksdaler sexton skillingar.

Efter uppläsande häraf anförde

Herr A. Hedin: Herr talman! När Kongl. Maj:t vid sistlidne års riksdag framlade det förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen, som nu blifvit uppläst, tog man allmänneligen för alldeles gifvet, att, derest detta förslag blefve af Riksdagen till hvilande godkändt — såsom ock skedde — Kongl. Maj:t skulle till innevarande riksdag framlägga förslag till lag om straffregister, att af Riksdagen behandlas i enlighet med 87 § regeringsformen. Nu har emellertid försports, att vederbörande skulle hafva för afsigt att förbehålla denna åtgärd åt den märkvärdiga lagstiftning enligt 89 § regeringsformen, som synes vara användbar till allting och hafva den största inneboende benägenhet för att tränga ut all annan lagstiftning än den ekonomiska och slutligen — i lagstiftningshänseende åtminstone — göra Riksdagen öfverflödig.

Om det förhåller sig så, att detta är vederbörandes afsigt, och om under sådana förhållanden Riksdagen skulle gifva sitt bifall till den nu föredragna grundlagsändringen, så har Riksdagen i och dermed dels auktoriserat ett dylikt förfarande från Kongl. Maj:ts sida —

Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

indirekt, men alldeles tydligt — och dels äfven gifvit på hand, att Riksdagen skall om några dagar eller om några veckor — jag vet icke, huru länge det kan dröja — med eller utan föga väsentliga prutningar betala den i min tanke orimliga kostnadsräkning, som Kongl. Maj:t presenterat på statsverkspropositionens 2:dra hufvudtitel.

Frågan om en sådan inrättning som hvad nu här kallas »straffregister» väcktes, så vidt jag vet åtminstone, inför den svenska allmänheten för nu 25 år sedan genom justitierådet Olivecronas år 1872 utgifna och sedermera ryktbar vordna bok: »Om orsakerna till återfall i brott och om medlen att minska dessa orsakers skadliga verkningar.» Men det företag, som man nu lär vara betänkt på, skiljer sig till sitt ändamål så fullständigt från justitierådet Olivecronas förslag, att ingen vidare likhet återstår emellan det förra och det senare. Justitierådet Olivecrona hade i sina undersökningar angående orsakerna till återfall i brott egnat särskild uppmärksamhet åt den i 2 kap. 19 § strafflagen stadgade straffpåföljden »förlust af medborgerligt förtroende», i hvilken han funnit en af de väsentligaste orsakerna till återfall i brott, enär vanfräjdsmärket i prestbetyget otaliga gånger tvungit frigifne, som med de bästa föresatser lemnat fängelset, till återfall i brott. Derför yrkade justitierådet Olivecrona, att denna, som han icke tvekade att säga rent ut, »grymma» straffpåföljd skulle upphävas och i sammanhang dermed 1865 års förordning med flere författningar angående de fräjddebetyg, som af presterskapet utfärdas, undergå förändring. Visserligen skulle — naturligtvis — förlust af de rättigheter, som enligt lag förutsätta god fräjd, enligt Olivecronas mening fortfarande följa med en straffdom för nesligt brott. Men för att erhålla visshet derom, huruvida en person ådragit sig sådan påföljd, behöfver man icke, sade han, använda presterskapet såsom »brottmålsregistratorer» — detta är just hans uttryck. Ändamålet kunde i själfva verket mycket bättre vinnas genom en rättsinstitution, sådan som de franska *casiers judiciaires*, eller hvad man här kallar straffregister. Det var således såsom ett hjälpmedel för en väsentlig, en högst betydande strafflagsreform, nemligen afskaffandet af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende och upphäfvandet af presterskapets i mitt tycke ohyggliga skyldighet att utfärda vanfräjddebetyg, det var för sådant ändamål justitierådet Olivecrona föreslog den inrättning, som här fått namn af straffregister. Numera, såvida man nemligen kan sluta af det föreliggande komitéförslaget — ty hvad Kongl. Maj:t kommer att göra af detta komitéförslag, derom veta vi ju platt ingenting — såvida vi, säger jag, kunna sluta af detta förslag, har nämnda ändamål helt och hållet försvunnit — helt och hållet. Det är den underordnade bisaken, medlet, som står kvar — nemligen för ett helt annat ändamål. Och hvilket skulle detta nya ändamål vara, och hvad afseende skulle det kunna förtjena? Såvidt jag är i stånd att räkna ut efter noggrann genomläsning af komiténs utlåtande, kan jag icke finna, att detta ändamål kan vara något annat, än att man i och genom straffregistret vill förskaffa sig ett — om

jag så får säga — precisionsinstrument för ådömande af den straffstegring, som i vissa fall af iteration är påbjuden. Jag frågar mig då, om detta ändamål är af beskaffenhet att *nu* påkalla en ny och dyr apparat. Derom hyser jag för min personliga del ganska mycket tvifvel, och jag grundar det tviflet derpå, att talrika företeelser icke blott i straffrättslärares skrifter, utan äfven inom den nyare utländska strafflagstiftningen synas mig med visshet förebåda, att den tid icke kan vara synnerligen aflägsen ens i vårt land, då bestämmelserna om iterationsstraff skola komma att undergå en väsentlig reform, och denna i rigtning af inskränkt användning af dessa straff. Om så sker, synes det mig vidare alldeles påtagligt, att den apparat, som nu ifrågasättes, skulle komma att bli något annat och ringare, än hvad man nu tänker sig.

Skulle man nu såsom stöd för det ifrågasatta företaget vilja såsom auktoritet åberopa justitieombudsmannen Fröman, därför att det är hans framställning till Kongl. Maj:t år 1879, som skall *lätsas* utgöra — mer kan jag verkligen icke säga — roten och upphofvet till det nu från komitén föreliggande förslaget och den till äfventyrs af Kongl. Maj:t påtänkta inrättningen, så är vid ett sådant antagande att göra åtskilliga erinringar.

Det var, såsom jag nyss nämnde, år 1872, som justitierådet Olivecrona utgaf sin namnkunniga skrift. I sin embetsberättelse till 1873 års Riksdag lemnade justitieombudsmannen för denna skrift en redogörelse, hvilken tydligen röjer, huru starkt intryck han rönt af Olivecronas bok. Visserligen polemiserar han mot Olivecronas uttryck, om straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende, att den är grym, visserligen polemiserar han deremot, sägande, att, om denna straffpåföljd är grym, detta beror deraf, att folkets åskådning angående och mot brottslingen är grym. — I förbigående sagdt är detta ett af de tusentals vittnesbörderna om den blott alltför vanliga förvexlingen, nemligen att lagen alltid blott skulle vara en följd af och ett oförfalskadt uttryck för folkopinionen, under det att verkliga förhållandet är, att folkopinionen och lagen stå till hvarandra i sådan vaxelverkan, att, liksom en dålig lag vidmagthåller ett föråldradt åskådningssätt bland allmänheten, så kan en god lag verka förädlande och uppfostrande på människornas åskådningssätt, ett förhållande, som är lika psykologiskt förklarligt som historiskt bevisligt. — Visserligen polemiserar justitieombudsmannen i sin berättelse till 1873 års riksdag mot Olivecronas bok äfven i det afseendet, att han ville fästa uppmärksamheten uppå, att, derest man upphäfdde straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende, man icke derigenom »på en gång» eller »genast» skulle omskapa folkopinionen, något som författaren naturligtvis hvarken sagt eller tänkt. Men det djupa intryck, det märkliga arbetet gjorde på justitieombudsmannen är, som sagdt, omisskänneligt.

Det var år 1873 justitieombudsmannen lemnade sin redogörelse för Olivecronas skrift. Sex år senare gjorde han en framställning till Kongl. Maj:t om inrättande af straffregister, en framställning, som finnes att läsa i embetsberättelsen till 1880 års riksdag. Äfven

Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förelöjningen.
(Forts.)*

här finner man omissskänneliga vittnesbörd om det starka intrycket af Olivercronas bok. Jag skall anhålla att få citera några rader. Efter att hafva fäst uppmärksamheten derpå, att man vid införandet af den nya strafflagen icke kunde våga sig på »att med ett penndrag i lagen befria den till strängare straff dömd från all påföljd af brottet inför det allmänna omdömet, att ställa den straffade, så snart straffet slutat, i jembredd med den aldrig straffade» och att detta var anledningen hvarför man bibehöll bestämmelserna om medborgerligt förtroendes förlust, samt att af samma anledning i lagen inkom stadgandet om förhöjdt ansvar för återfall i vissa brott — fortfar justitieombudsmannen på följande sätt: »Det är emellertid obestriddigt, att dessa stadganden lägga hinder i vägen för den straffades återupptagande i samhället efter utståndet straff och sålunda i sin mån motverka hvad lagen i andra delar åsyftat eller att underlätta den fallnes återupprättelse, ty så länge en persons fräjdetyg innehåller, att han är förlustig medborgerligt förtroende, kan han svårigen erhålla arbete och dagligt bröd, om han behöfver söka det hos andra, än mindre tjänst och anställning, som betryggar hans utkomst; och så länge ökad straff för återfall i brott finnes stadgad, måste, hvarje gång en person ställes under tilltal för brott, hvilkas förnyande medför förhöjdt ansvar, huru oskyldig han än kan vara till det brott, som honom tillvites, undersökning om hans föregående vandel anställas, och således de brott, han förut kan hafva begått, äfven om de blifvit genom utståndet straff försonade, äfven om han derefter genom förbättradt lefverne ådagalagt upprigtig ånger öfver sitt brott, framdragas i ljuset till hans förödmjukelse och med störande inverkan på den återgång till redbar och oförvitlig vandel, hvori han är stadd. Delade meningar hafva därför ock försports angående lämpligheten af ifrågavarande stadgandens bibehållande i vår lagstiftning; men då ej mer än ett och ett halft årtionde förfuttit, sedan den viktiga förändring till straffens mildrande vidtogs, som vår strafflag onekligen innebär, och tankarna i berörda ämne under denna korta tid ej kunnat uppnå tillräcklig stadga och klarhet i fråga om bästa medlen för ernående af det högre mål, som anses önskvärdt, torde ett ytterligare steg i samma riktning ännu icke kunna tagas utan att möjligen väcka oro och farhågor.»

Detta skrefs, herr talman, år 1879. När det skrefs, då hade nya strafflagen varit till efterlefnad gällande från och med 1865. Nu deremot har samma strafflag inträdt i sitt 33 åldersår. Jag erinrar om dessa fakta för att dertill knyta den betraktelsen, att, om det på en tid, då den nya strafflagen blott varit gällande i 15 år, kunde, på sätt justitieombudsmannen uti nyss upplästa stycke utvecklat, anses med hänsyn till folkopinionen nödvändigt att ännu bibehålla straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende och straffskärpning vid iteration, det åtminstone icke är sjelffallet, att man numera, sedan strafflagen varit till i en mansålder, behöfver taga samma hänsyn till en folkopinion, som på denna tid mycket väl har kunnat

väsentligen förändras, och att det vidare är allför tänkbart, att den man, som 1879 — det vill säga för 18 år sedan — ingaf den framställning till Kongl. Maj:t, hvilken nu synes hafva föranlett det tillämnade straffregistret — det är alltför tänkbart, säger jag, att han numera alldeles icke skulle vilja godkänna det ändamål, för hvilket man numera vill inrätta detta straffregister, eller i komiteförlaget igenkänna den mening, som han år 1879 önskade att få realiserad.

Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förelöningen.
(Forts.)

Huru ett i administrativ ordning utfärdadt påbud om straffregisters införande komme att se ut, det veta vi icke, och lika litet eller ännu mindre veta vi, huru denna lagstiftning sedermera kan komma att i samma ordning förändras. Skola vi emellertid hålla oss till komitebetänkandet för att deraf draga några, visserligen osäkra, slutsatser, om hvad som kan blifva härutaf, så synes mig detta gifva anledning till väsentliga betänkligheter. Under den fleråriga debatt, som förts i Frankrike, och hvilken ännu icke afslutats, angående de franska *casiers judiciaires* eller straffregistren, hafva tre olika meningar kämpat med hvarandra. Somliga vilja bibehålla *les casiers judiciaires* oförändrade; andra vilja absolut upphäfva dem; andra åter önska en väsentlig reform af den nuvarande inrättningen. Denna sista mening representeras af, bland andra, en af samtidens mera bekanta rättslärd, Leveillé, professor vid rättsfakulteten i Paris. Han erkänner emellertid oförbehållsamt, att de franska *casiers judiciaires* hafva blifvit — och, märk väl, detta i anledning af ett ministerielt cirkulär af 1850 — ett instrument, som verkar ungefär på samma sätt som förr bödelns brännjern på brottslingens lefvande kött, såsom ett outplänligt vanärens brännmärke. Han vill också i *väsentliga* delar reformera straffregistret och sammanfattar sin reformplan i följande hufvudpunkter: 1:o) att inskrifningen i straffregistret skall anses och förklaras vara hvad det är, en straffpåföljd; att därför 2:o) inskrifningen i straffregistret skall bestämmas af domaren, att det är domaren, som afgör om inskrifning skall ega rum eller icke; att därför 3:o) straffpåföljden inskrifning i straffregistret endast skall ädömas för viss bestämd tid; samt slutligen 4:o) att påföljden skall kunna i nådeväg eftergifvas eller upphävas.

Nu är det ju alldeles gifvet, att man ej af *allt* det, som Leveillé utvecklat, kan draga slutsatser med hänsyn till ett företag, sådant, som nu ifrågasattes i Sverige, därför att skilnaden är så ofantlig mellan de franska *casiers judiciaires* med deras nästan obegränsade publicitet och ett straffregister i enlighet med den bestämmelse, som uti komiteförelölaget förekommer i dess 15 §. Men å andra sidan, då man i komiterades förslag läser sådana bestämmelser som i 1 §, att straffregistret skall omfatta äfven sådana personer, som för snatteri blifvit ädömda böter, samt i 13 §, att straffuppgift skall afskiljas ur registret: 1:o) derest den, om hvilken uppgiften meddelats, blifvit frikänd eller ock ansetts skyldig allenast till ansvar af den beskaffenhet, att registret icke enligt 1 § skall derom innehålla uppgift; och

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förelöjningen.
(Forts.)*

2:o) då den, som afses i uppgiften vederligen affidit eller 90 år — ja, så står det verkligen — förflutit från hans uppgifna födelseår — då kan jag för min del icke annat än uttala den önskan, att inskrifning i straffregistret måtte blifva enligt Leveilles plan förklarad såsom en straffpåföljd, hvilken kan nås af den kungliga nåden. Detta låter sig göra genom en lag, stiftad af Kongl. Maj:t och Riksdagen, men icke genom en i administrativ väg utfärdad förordning om straffregister.

Jag skall vidare anhålla att i detta sammanhang få framställa ett par andra, i mina ögon rätt väsentliga anmärkningar.

Den ena af dessa riktas mot sjelfva den nu föreliggande grundlagsparagrafen, der det heter: »Den häremot bryter, böte trettio tre riksdaler sexton skillingar». Är detta verkligen en tillräcklig påföljd för den, som bryter mot föreskriften, att utdrag ur straffregistret icke må meddelas i andra fall än gällande författning utstakar? Att framställa den frågan torde vara detsamma som att besvara den.

Den andra anmärkningen gäller en bestämmelse i 15 § af komiterades förslag, der det heter i andra stycket: »Till andra myndigheter, än nu är sagdt, skall registerutdrag lemnas, der sådant blifvit begärdt för visst ändamål, som af chefen för justitiedepartementet godkännes.» Jag tillåter mig härvid anmärka, att ett sådant uppdrag åt chefen för justitiedepartementet alldeles icke står i god öfverensstämmelse med sjelfva hufvudprinciperna för vår statsförfattning, emedan man härigenom gifver chefen för justitiedepartementet en beslutanderätt, som undandrages det konstitutionella ansvar, hvilket finnes stadgadt i våra grundlagar. Om chefens för justitiedepartementet utöfvande af denna befogenhet blir konstitutionsutskottet icke i tillfälle att taga den ringaste kännedom. Våra grundlagars ledande princip beträffande de kungliga rådgifvarne, är ju den, att de hafva att Kongungen råd gifva, men icke att i något enda hänseende regera och sätta sig i Kongl. Maj:ts stad och ställe. I sammanhang härmed äro också af fattade bestämmelserna om den ministeriella ansvarigheten såsom afseende ansvar för ministrarnes råd eller deras underlåtenhet att gifva råd. Vidare kan jag för min del icke gå in på att, äfven om det förhölle sig annorlunda, det skulle vara lämpligt att åt en ledamot af statsrådet — d. v. s., såsom tiderna nu äro och allt mer och mer komma att blifva, åt icke blott en Konungens förtroendeembetsman, utan en politisk partiman — lemna ett sådant vapen som denna rätt.

Slutligen, herr talman, skall jag något beröra kostnadsfrågan. Kongl. Maj:t begär på andra hufvudtiteln dels lön åt en kansli-sekreterare, 2,500 kronor, jemte tjenstgöringspenningar, 1,500 kronor, och två ålderstillägg, dels 2,000 kronors tillökning i anslaget till amanuenser, vikariearfvoden, renskrifning m. m., samt att byråchefen fritages från den — helt och hållet nominella — förpligtelse, som hittills funnits, att inom sin byrå bekosta sådant räknearbete, som han icke hinner med och som icke heller kan bestridas af ett för detta och åtskilliga andra ändamål anvisadt särskildt anslag. Detta

är, synes det mig, en synnerligen dristig pretention. Kongl. Maj:t måtte förmodligen icke hafva observerat, hvad komiterade anförä å sid. 49, der det heter, att hela anstalten synes kunna under ledning af föreståndaren för justitiedepartementets statistiska byrå skötas af en registrator med nödigt skrifbiträde. Detta mena komiterade vara tillräckligt, när anstalten kommit i sin fulla verksamhet och fått så mycket att syssla med, som man öfver hufvud taget kan beräkna att den skall få. Men detta lärer enligt komiterades åsigt komma att dröja icke så kort tid. Det heter nemligen på samma 49:de sida vidare: Utdrag ur registret lära under de första åren, innan detsamma erhållit något betydligare innehåll, komma att begäras endast i ringa mängd, men torde framdeles komma att reqvireras i ganska stort antal. Emellertid, för ett företag, som under de första åren — det är komitebetänkandets eget uttryck — komme att förorsaka mycket ringa göromål, skulle man således nu, om Kongl. Maj:t får siu vilja fram, dels bevilja en ny ordinarie lön inom ett departement, der man enligt det allmänna åskådningssättet äfven inom den juridiska verlden redan nu har mycket litet att göra, dels ock höja anslaget till amanuenser, vikarier och renskrifning. Derest något försök göres att försvara en sådan pretention, skall jag något vidlyftigare, än jag nu finner vara nödigt att göra, erinra om ett kapitel ur den svenska byråkatiens uppenbarelsbok, en i konstitutionsutskottets memorial n:o 14, vid 1892 års riksdag förekommande reservation, som börjar å sidan 23. Der finner man, att chefen för denna byrå, i uppenbar strid mot den 1878 fastställda löneregleringens bestämmelser, dock hade under en följd af år gång efter annan förordnats, att jemte sitt mycket, mycket rikligt aflönade byråchefsbete i justitiedepartementet äfven sköta en med 2,000 kronor aflönad befattning i civildepartementet. Jag skall dock icke ingå i vidare detaljer derom, såvida jag icke af ett försvar för de aflöningsförmåner, som Kongl. Maj:t har föreslagit på andra hufvudtiteln, blir dertill tvingad.

För närvarande inskränker jag mig till det sagda och anhåller att få hos herr talmannen yrka afslag å det föreliggande grundlags-ändringsförslaget.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mine herrar! Det försvar för den nu hvilande grundlagsförändringen, som kan behövas för att förmå kammaren att antaga densamma, synes mig vara lemnadt af den förre talaren. Han har nemligen med rätta fäst uppmärksamheten derpå, att det vore önskligt i många afseenden att kunna åstadkomma några förändringar i det nu gällande förhållandet, att prestbetygen upptaga de straff och straffpåföljder, som personer hafva undergått. Men det första vilkoret för en sådan reform är otvifvelaktigt, att man på ett eller annat sätt bereder sig möjlighet att, då behof deraf för domstolarne eller andra myndigheter förefinnes, från annat håll införskaffa de upplysningar, som nu hemtas från prestbetygen och kyrkoskrifningshandlingarna.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Det förhåller sig nemligen så, att, äfven om man inom en viss riktning af kriminalvetenskapen sätter i fråga att afskaffa det särskilda iterationsstraffet, framträder dock inom den moderna kriminalrätten med så mycket större styrka det krafvet, att det skall finnas tillräckligt vida latituder för de särskilda brotten, och att vid straffets bestämmande i främsta rummet vigt skall fästas vid den dömdes föregående lif, så att vaneförbrytaren skall straffas i långt högre grad än den tillfällige förbrytaren. Det är ju då lätt att inse, att en sådan strafftillämpning, som just påyrkas af den mest moderna riktningen inom kriminalrätten, icke kan finna något utrymme för sig, om icke, då den anklagade undergår ransakning, man kan få tillförlitliga upplysningar om hans föregående lif och, i fall det är en vaneförbrytare, om de brott, som han förut begått, och de straff, han förut undergått. Men om så är förhållandet, synes mig den föregående talarens påstående, att det straffregister, som nu ifrågasättes, icke skall kunna användas för och icke skulle syfta på detta ändamål, vara grundlöst. Det finnes ingenting i ärendets föregående behandling, som gifver till känna, att icke nu ifrågasatta straffregister kan och skall komma att användas för detta ändamål, ty den omständigheten, att de komiterade, som hade fått i uppdrag att utreda möjligheten att med måttliga kostnader införa ett straffregister här i landet, icke sysselsatt sig med straffregistrets verkningar i andra förhållanden inom samhället, detta torde herrarne finna ganska naturligt. Komiténs uppdrag var att gifva förslag till ett praktiskt inrättande af ett straffregister, men alldeles icke att yttra sig om de lagstiftningsändringar inom kriminalrätten, som, sedan detta register kommit till stånd, kunde finnas lämpliga och möjliga att genomföra.

Då så är, förefaller det mig, att den lagstiftning, som nu är i fråga, bör godkännas af Riksdagen och framför allt af de Riksdagens ledamöter, hvilka det ligger om hjertat att kunna ur strafflagen bortmönstra begreppet förlust af medborgerligt förtroende. Jag anser mig böra upprepa, att ett af de första förberedande steg, som måste tagas, för att denna förlust af medborgerligt förtroende skall kunna utslutas ur vår strafflag, just är inrättandet af ett straffregister, så att man derur kan, oaktadt någon sådan påföljd icke vidare ådömes, erhålla de upplysningar angående för gröfre brott straffade personer, hvilka äfven af den förre talaren erkändes vara nödvändiga i vissa fall. Det finnes ju åtminstone en del af denna kammares ledamöter, som äro af den åsigten, att det icke kan vara lämpligt att till representant skall få omedelbart väljas den, som dagen förut slutat sin bestraffning för en gerning, som visar ett sådant sinnelag eller en sådan uppfattning af de allmänna rättsförhållandena, att man icke med rätta kan anförtro honom förtroendeuppdrag inom samhället.

Nu har den föregående talaren framhållit, att med detta hvilande förslag till grundlagsförändring icke är förenadt något civillagsförslag, som innehåller bestämmelser om, huru detta straffregister skall vara ordnad, och han har tillskrifvit detta den efter hans uppfattning

förefintliga benägenheten att låta Konungens administrativa befogenhet gripa in på områden, som skulle tillhöra civillagstiftningens område. Till en början vågar jag bestrida, att en sådan benägenhet under senare tider i vårt land har yppat sig. Om herrarne vilja genomgå de under de senare decennierna af Riksdagen enligt 87 § regeringsformen antagna lagar, så tror jag, att man skulle kunna uppvisa många lagstiftningsgebit, inom hvilka författningarne förut utfärdats efter 89 § regeringsformen, men numera af Kongl. Maj:t framläggas för Riksdagen till antagande enligt 87 §. Jag vill såsom exempel härpå anföra skiftesstadgan, hemmansklyfningsförordningen, fiskerilagstiftningen och patentlagstiftningen m. fl. Men å andra sidan är det väl gifvet, att man icke kan under lagstiftningen efter 87 § indraga sådana rent administrativa bestämmelser, som i följd af sin natur äro instruktioner för embets- och tjänstemän, och som sålunda behöfva ändras och jemkas efter förändrade förhållanden och därför icke kunna vinna något derpå att erhålla den stabilitet och de tyngre former för dess förändring, hvilka utmärka civillag. Nu förefaller det mig icke svårt att inse, att det, som här egentligen är fråga om, nemligen inrättandet af ett register, icke kan vara något, som för sitt rätta ordnande behöfver civillags bestämmelser. Om vi se efter, huru förhållandet i sjelfva verket är, så befinnes det, att alla primäruppgifterna, alla de uppgifter, som skola ligga till grund för registret, äro domstolarne skyldiga att aflemna redan nu. Denna skyldighet har fastställts genom kongl. cirkulär och förordningar, som icke grunda sig på någon civillagsbestämmelse, och hvilka utan någon gensaga från Riksdagens sida hafva behandlats och äfven till följd af sin beskaffenhet bort behandlas såsom rena administrativa ärenden. Jag vill exempelvis framdraga att, då underrätternas statistiska uppgifter i brottmål ansågos vara felaktiga i det afseendet, att i desamma icke gjordes någon åtskilnad emellan gröfre brott och de obetydligaste förseelser — en olägenhet, som den förre talaren med mycken ifver och stor talang framhöll — så föranledde detta Kongl. Maj:t att 1879 låta genom sakkunniga personer utarbета förändrade formulär till sådana statistiska uppgifter just för att afhjelpa den af den förre talaren framhållna olägenheten, och den 19 december 1879 utfärdades dessa formulär, helt olika de föregående. Konstitutionsutskottet vid 1880 års riksdag gjorde icke den ringaste erinran mot Kongl. Maj:ts tillvägagående i detta fall.

På samma sätt tillgick det ett föregående år, då man ansåg det vara ur polissynpunkt lämpligt, att utståndna straff och frigifna förbrytare bragtes till den allmänna åklagaremagtens kännedom, ty då hemstälde Kongl. Maj:t till Riksdagen att bevilja ett anslag till de så kallade »Polisunderrättelserna», deri bland annat sådana uppgifter skulle intagas. Riksdagen beviljade medlen och har sedan år för år beviljat därför nödiga anslag. Kongl. Maj:t utfärdade angående dessa »Polisunderrättelser» en föreskrift, i hvilken bestämdes, att förbrytare, som hade utstått sitt straff, skulle i förteckningen upptagas med an-

*Om ändring
i § 2 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
i 2 § 4:0
tryckfrihets-
förelöningen.
(Forts.)*

gifvande af det brott, hvartill de gjort sig skyldiga, i det fall att förbrytaren ådömts förlust af medborgerligt förtroende eller ansåges vådlig för den allmänna säkerheten. Det härom i administrativ väg utfärdade cirkuläret har ej mött någon anmärkning från Riksdagens sida, utan detta tillvägagående har uppenbarligen blifvit af Riksdagen godkänt, då Riksdagen allt framgent beviljat anslaget. När nu så är, och då det icke kan antagas, att Riksdagen anser sig lämpligen böra granska och pröfva de smärre förändringar i afseende på primäruppgifternas beskaffenhet och fullständighet, som kunna erfordras för straffregistrets förande, så förefaller det mig, som om man icke med rätta kan påstå, att föreskrifterna om detta straffregister och om huru dessa primäruppgifter skola ordnas blifva föremål för civil-lagstiftning.

Hvad sjelfva kostnaderna för straffregistrets inrättande beträffar, så är det ju uppenbart, att Riksdagen har medbestämmanderätt i fråga om straffregistrets tillkomst, derigenom att för detta som för andra statsinrättningar Riksdagen skall godkänna behovet och anvisa dertill nödiga medel. Derfor, om Riksdagen anser straffregistret ej böra komma till stånd, så vägrar Riksdagen anslag dertill, och oaktadt det då, om nu grundlagsändringsförslaget bifalles, komme att stå i grundlagen, att notiser från straffregistret icke finge meddelas annat än i föreskrifven ordning, så komme dock något straffregister ej till stånd, förr än Riksdagen är med Kongl. Maj:t ense om att ett straffregister bör inrättas på det sätt Kongl. Maj:t tänkt sig. Vid begäran om anslag till en statsinrättning lemnas alltid redogörelse för huru inrättningen skall anordnas, och i detta fall innehåller den kongl. statsverkspropositionen i år efter min mening fullständiga upplysningar.

Det förefaller mig emellertid icke vara rätta stället att här diskutera frågan om kostnaderna. Om det hvilande grundlagsförslaget blir antaget och då statsutskottets betänkande om anslag till straffregistret derefter inkommer, torde tiden vara inne att tala om, huruvida det belopp Kongl. Maj:t begärt är mera än behovet kräfver, och det blir då Riksdagens sak att anvisa de medel, som Riksdagen anser nödiga för ändamålet. Jag vill därför icke ingå i något vidare bemötande af hvad den föregående talaren i kostnadsfrågan utvecklade. Det torde vara tillräckligt att påpeka, att det af honom berörda förhållandet inträffade för fem år sedan.

Det är slutligen en anmärkning, som den föregående talaren framstälde, nemligen att efter hans uppfattning det icke vore tillbörligt, att chefen för justitiedepartementet hade afgöranderätt, i den händelse någon begärde upplysning ur straffregistret i annat fall än författningen angifver, utan att detta vore en fråga, som borde hänskjutas till Kongl. Maj:ts afgörande, och att följaktligen beslut i sådant ärende borde fattas i statsrådet. Häremot ber jag få erinra, att komiterades förslag ännu icke undergått slutlig granskning, och efter min egen uppfattning är det icke något att invända emot den af föregående talaren framställda åsikten om huru detta förhållande

borde ordnas, nemligen att i det säkerligen temligen sällsynta fall att någon annan än de, som författningen uttryckligen angifver, skulle begära upplysning ur straffregistret, Kongl. Maj:t i statsrådet då skulle derom besluta. Detta skulle ju för öfrigt stå i god öfverensstämmelse med hvad som är stadgadt angående möjlighet att före de femtio åren ur statsrådsprotokoll publicera hvad som kan anses tillåtet att meddela.

Emellertid är denna fråga icke på långt när så viktig som den föregående talaren sökte göra den. I primäruppgifterna till straffregistret skulle uppenbarligen icke intagas annat än hvad som finnes i domstolarnes protokoll. Den enda skilnaden blefve därför, att det skulle blifva lättare att få reda derpå. Vill jag, såsom förhållandena nu äro, i det afseende, hvarom straffregistret innehåller upplysningar, få reda på något och gör mig tillräcklig möda, kan jag alltid på vederbörlig ort vid domstolen och i dess arkiv få kännedom om hvad jag efterforskar. Det är sålunda endast fråga om den större lättnaden, som tillgången till ett straffregister skulle medföra för den, som behöfde upplysningar uti ifrågasatt afseende, och komiterade hafva tydligen ansett, att frågan härom icke är af större räckvidd, än att den kunde öfverlemnas till chefen för justitiedepartementet, och att hans handhavande deraf icke borde anses kunna blifva af sådan beskaffenhet, att det skulle kunna sättas i fråga att därför ställa honom till ansvar. Anser man likväl, och det kan ju vara skäl för den uppfattningen, att ansvarighet bör ega rum, så har jag redan antydtt, i hvilket afseende den ifrågasatta författningen skulle kunna jemkas. Vid de af mig nu angifna förhållanden och då de ändringar i ett eller annat afseende, som den föregående talaren önskade vidtagna i afseende på organisationen af straffregistret, kunna genomföras, sedan grundlagsändringen skett, och lämpligen böra behandlas i sammanhang med granskningen af de bestämmelser, som erfordras för att straffregistret — efter det bestämmelser derom i grundlagen blifvit antagna — må kunna träda i verksamhet, så hoppas jag, att Riksdagen nu skall antaga det hvilande grundlagsförslaget.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, utom de förut antydda fördelar, som både den förste talaren i fråga om straffregistret medgaf och äfven jag sökt för kammaren framhålla, det äfven finnes en annan omständighet, som talar till förmån för straffregistret, nemligen att, sedan straffregistret förts under en längre tidrymd, den tid, som erfordras för den förberedande behandlingen af brottmål och ransakningen i första instans i många fall kommer att högst väsentligt förkortas. Ty då skulle en hvar underdomare veta, hvarest han kunde få upplysning om den person, som vore föremål för undersökningen, och han kunde med största lätthet och skyndsamt få sådan upplysning sig tillsänd, hvilket mången gång komme att medföra en väsentlig förkortning af undersökningen.

På dessa skäl och då den skilnad mellan det straffregister, som nu ifrågasättes, och det, som finnes i andra länder samt förordats af

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 2 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

de utaf den föregående talaren återopade juristerna, icke i verklig-
heten förefinnes, — ty det straffregister, som Kongl. Maj:t tänkt sig
skola införas efter grundlagsförändringen, är precis detsamma straff-
registret, som dessa jurister satt i fråga — hoppas jag, att Andra
Kammaren vill godkänna det hvilande grundlagsändringsförslaget.
Vill Andra Kammaren ej detta, skall det medföra den säkra verkan,
att möjligheten att arbeta på borttagandet ur vår strafflag af på-
följden förlust af medborgerligt förtroende kommer att försenas.

Herr Redelius: Det är visserligen sant, såsom vi nu hört
från statsrådsbanken och från den förste talaren, att det af ålder ålegat
rikets presterskap att meddela betyg om personers lära och lefverne,
såsom det heter i 1723 års lagstadgande i ämnet, hvilket jag i för-
bigående vill erinra kammaren om har grundlags natur. Sedermera
hafva en mängd lagar och författningar af både kyrko- och civillags
natur äfvensom administrativa författningar tid efter annan ändrat
dessa bestämmelser, men ännu den dag som i dag är åligger det,
som bekant, presterskapet att meddela fräjdbevis. Nu synes mig
frågan om personens fräjd och om utfärdande af betyg derom vara
af så stor betydighet, att ordnandet af den saken och stiftandet af
lag derom bör ske genom allmän civil- eller kyrkolag och sålunda
afgöras i den ordning, som derför finnes i vår grundlag stadgad. Vi
veta också, att det icke alltid tillgått på det sättet.

Att bestämmelserna i frågan i mångt och mycket behöfva ändras,
det är en klar sak, och att jag delar och har delat den uppfattningen,
har jag gifvit bevis för, särskildt då jag år 1892 motionerade om
förändrade lagbestämmelser i sådant hänseende; och då förslaget
afstyrktes af lagutskottet, gjorde jag här i kammaren i korthet reda
för saken, så godt jag förstod och sådant läget då var.

För att ej i denna punkt vara mångordig, ber jag endast att få
erinra om en enda omständighet, nemligen att fängvårdsstyrelsen år
1863 utfärdade ett cirkulär angående, såsom den kallade det, *fullständiga*
prestbevis. Sådant bevis skulle, såsom fängvårdsstyrelsen ville, upptaga
allt som i kyrkoböckerna fans antecknadt om personen i fråga. Detta
cirkulär var, som bekant, gällande en tid bortåt. Ändring deri öns-
skades, men denna ändring skedde icke på det sätt, som jag för min
ringa del anser hafva varit det rätta, nemligen genom att upphäfva
cirkuläret och stifta ny lag i ämnet, utan det gick, såsom jag förut
tagit mig friheten erinra om, så till, att prester åtalades, somliga derför
att de utfärdat prestbevis enligt fängvårdsstyrelsens cirkulär, och
andra derför att de icke gjort det.

Nu har emellertid en kyrkoskrifningsförordning kommit ut,
som i någon mån reglerar hithörande förhållanden, så att vi prester
veta, hvad vi få och måste skrifa och hvad vi icke skola skrifa
i detta och andra fall. Så till vida har ju en förbättring inträdt.
Men jag kan ej undertrycka en viss undran deröfver att, under det
vi här i kammaren, såsom vi minnas, haft långa diskussioner om

mantalsskrifningsförordningen och nyligen särskildt om mantalsskrifningsorten, samt derom gällande bestämmelser äro af civillags natur, hafva stadgandena om kyrkoskrifning, hvilka dock äro af ganska genomgripande betydelse, såsom hvar och en känner, icke fått civil- eller kyrkolags natur, och det fastän i afseende härå ändring skett äfven i kyrkolagen, utan förändringarne hafva tillkommit på administrativ väg. För min ringa del vill jag ej vara med om att fortsätta på den vägen.

Om, såsom jag icke vill bestrida, ändrade bestämmelser anses erforderliga, anser jag för min del, att det bör ske i form af lag. Må då ett lagförslag framläggas, så att vi kunna få se derpå och samråda derom och möjligen enas om en lagstiftning. Redan af detta skäl vill jag för min del rösta nej till det grundlagsändringsförslag, som nu föreligger.

Medan jag har ordet, ber jag dock få säga, att besväret med betygen i fråga för oss prester i och för domstols behof icke är nämnvärdt. Något enda fall, då jag måst afgifva fräjdbevis för personer af innehåll, att de icke hafva god fräjd eller sakna medborgerligt förtroende har — såvidt jag kan erinra mig — icke inträffat inom det pastorat, der jag har äran vara kyrkoherde, fastän befolkningen uppgår till 3,200 personer. Och skulle *något* sådant fall inträffa, kan det icke öka skrifgöromålen synnerligen, äfven om det skulle, ifall det anses lämpligt, fortfarande åligga pastor att lemna dylik uppgift till domstol, då sådant begäres. Men gent emot hvad vi hörde från statsrådsbänken skall jag be att få erinra, att vi prester *icke* upptaga i prestbevisen allt hvad som blir känt om brott och straff, som ådömts den ifrågavarande personen; — det göra vi icke, därför att vi icke *få* göra det. Det är endast en enda sak, som skall upptagas: om den personen åtnjuter medborgerligt förtroende eller icke; det är alltsammans. Punkt här och slut. Och då det nu, som sagdt, anses lämpligt, att domstolarna, äfven om straffregister komme till stånd, skulle fortfarande enligt gällande lagbestämmelse lemna uppgifter till presterskapet särskildt för kyrkotuktsändamål och med hänsyn till fräjden, så ser jag icke att det blefve någon förenkling; ty domstol behöfde då vända sig åt två håll för att få upplysning om en häktad person; den behöfde nemligen dels vända sig till presterskapet, dels ock till justitiedepartementet för att ur straffregistret få upplysning om den person, som ifrågavarande domstol behöfver få kändedom om.

Vidare några ord om ännu en punkt, nemligen kontrollen. Presternas bevis om fräjd blifva mycket lätt och grundligt kontrollerade. Den enskilda person, som får fräjdbevis, ser sjelf lätt, om det öfverensstämmer med verkliga förhållandet eller icke. Då har han öppen utväg att göra anmärkning, om han så finner skäligt; och är anmärkningen befogad, så anmärker han icke förgäfves. Derom hafva vi sett tillräckliga vittnesbörd i justitieombudsmannens berättelser. Men går beviset icke till den enskilde, utan till domstol, så är förvisso domstolen skicklig nog att kontrollera prestbevisets riktighet, så att

*Om ändring
i § 2 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 2 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

deruti icke får förekomma någonting origtigt, eller så att icke någonting utöfver hvad lagligen dömdt är har lagts personen till last. Den kontrollen är således mycket effektiv. Huruvida kontrollen kan blifva lika effektiv i fråga om straffregistret, lemnar jag derhän. Men en sak ber jag dock att få tillägga om sjelfva registret. Jag tror icke för min ringa del, att det blir så litet göromål dermed. Komitén har uppgjort en kalkyl, gående ut på, att uppgifterna skulle kunna antagas blifva 3,500 från hela riket om året. Det låter ju icke så oerhördt. Så många anteckningar, så många rader kunde man väl reda sig med samt ordna dessa anteckningar alfabetiskt och efter ålder o. s. v. Men det finnes en annan sak, som de herrar icke synas hafva kännedom om, hvilka sitta på sina rum och låt vara i bästa afsigt och med redligt nit bemöda sig att framlägga tillfredsställande förslag i ämnet, och det gäller särskildt just denna punkt angående framställda fordringar om *upplysning*. Jag ber i det fallet att få nämna, att för pastorsembetena förorsakas icke ringa besvär genom personer, som *icke* finnas till inom en församling, och det icke blott hvad beträffar den grupp, som antecknas i en särskild bok under titeln »qvarstående obefintliga», utan äfven och i icke ringa mån hvad angår sådana personer, som *aldrig varit antecknade* i församlingens kyrkoböcker. Ty det fins folk, som lemnar origtiga uppgifter, och att det icke är den allra bästa delen, behöfver jag icke säga. De hafva anledning att dölja sin rätta kyrkoskrifningsort och vilja icke heller tala om, hvar de äro mantalsskrifna, utan uppgifva någon annan ort, som kommer dem i sinnet. Derigenom nödgas åtskilliga myndigheter att efter deras uppgift höra efter på olika håll. Och så kommer fjerdingmannen till pastor på order af kronofogden för att få bevis om den och den personen. Då nödgas pastor genomgå denna förteckning på »qvarstående obefintliga.» Finner han icke der den ifrågavarande personen, har han att genomgå en afdelning »på församlingen skrifna.» Fins personen der antecknad? Nej. För att vara så säker, att han kan afgifva attest derom, nödgas han nu läsa igenom hela förteckningen öfver — såsom jag har det — dessa 3,200, som finnas inom min församling. Först då kan han säga: »Nej, personen är här icke antecknad och har aldrig varit här.» Det fins icke få exempel härpå; och jag föreställer mig, att, om alla dessa efterforskningar skulle samlas från hela riket på en och samma punkt, skulle efterforskningarna om personer, som icke finnas i registret, blifva öfverväldigande. Jag kan icke tänka annat än att en domstol, hvilken som helst i stad eller på land, som får göra med en häktad person och skall utröna hans föregående, måste söka få reda på, om det fins någon anteckning i det ifrågasatta straffregistret om honom. Domstolen aflåter en skrifvelse, vederbörande tjänsteman måste se efter; och då skall det hända i tusentals fall, att svaret blir: »Nej, vi hafva personen icke här antecknad», hvaraf slutsatsen blir: han har icke varit dömd för brott förut, utan är åtalad för första gången. Om nu denna omväg icke behöfdes, utan man inskränkte

sig till blott sjelfva prestbeviset, vore det lättare. Skulle det gå derhän, såsom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet antydde, att sjelfva denna bestämmelse om förlust af medborgerligt förtroende skulle utgå ur våra lagar, då blefve det ju ytterst lätt; då behöfdes hvarken fräjdbevis eller bevis ur straffregistret, såvidt jag förstår. Skulle dertill komma, att icke hänsyn skulle tagas till iteration af brott, derest icke domstol som dömer ändå vet derom, blefve saken ännu lättare.

Det är endast dessa erinringar, som indirekt röra saken, jag velat göra. Hvad grundlagsändringsförslaget angår, ber jag, herr talman, att få yrka afslag.

Herr A. Hedin: Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttrade, att, derest Riksdagen afloge nu ifrågasatt ändring af tryckfrihetsförordningen, följden deraf skulle blifva, att upphäfvandet af den mycket öfverklagade straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende skulle derigenom försenas. Nej, jag ber tusen gånger om förlåtelse — det behöfver alldeles icke hafva den effekten. Regeringen har blott att göra hvad jag redan indirekt tillstyrkt, nemligen att för Riksdagen framlägga förslag till lag om ett straffregister. Då blir utgången en annan. För öfrigt vill jag tillägga, att det är första gången jag hör någon tala om regeringens intresse för upphäfvandet af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende. Regeringen hade icke, då den förordnade sin komité, åtminstone att döma af komiténs utlåtande, haft den saken det allra ringaste i tanke. Komitén har icke fäst något afseende ens vid de små åtgärder, som justitieombudsmannen i slutet af sin inlaga till Kongl. Maj:t år 1879 ifrågasatte för att något inskränka effekten af dessa anteckningar uti prestbetygen. Jag hänvisar till punkterna 2 och 3 i justitieombudsmannens hemställan till Kongl. Maj:t. Jag vet icke, att regeringen har tagit *något* steg eller på *något* sätt, genom *någon* meningsyttring visat, att den har det minsta intresse för uppnåendet af den stora reformen, upphäfvandet af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende. Och i allt fall, om så vore och regeringen framlade detta förslag på nytt igen jemte ett förslag till lag om straffregister, så skulle utgången utan all fråga blifva en annan; det ligger helt och hållet i regeringens hand. Men derpå svarar chefen för justitiedepartementet med en sådan besynnerlig argumentation som följande: det skulle vara ett origtigt påstående att den administrativa lagstiftningen griper omkring sig, ity att, såsom han med anförande af några exempel ville styrka, åtskilliga lagar, ursprungligen utfärdade af Kongl. Maj:t i administrativ väg, sedan öfvergått till att handläggas af Kongl. Maj:t och Riksdagen. Ja, de exemplen finnas, till och med ytterligare några andra exempel derpå. Men detta allsammans mycket mer än uppväges af ett annat förhållande, på hvilket jag visserligen åtskilliga gånger förr fäst uppmärksamheten, men som tycks vara så svårt att få folk att vända ögonen på, att jag väl blir

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

tvungen att framlägga det i en särskild afhandling: det är *detta*, att, om vi jemföra samhällsverksamheten i vårt århundrade och de dermed uppkomna nya eller förändrade rättsförhållandena med motsvarande förhållanden i förra århundradet, området för den administrativa lagstiftningen har gripit omkring sig i en alldeles oerhörd grad, därför att Kongl. Maj:t sedan 1809 funnit för godt att slå under sig dessa nya rättsområden, som icke voro kända före det årtalet. Det förändrar saken helt väsentligt; och mot det förhållandet — hafva vi icke sett på de senare åren, huru Kongl. Maj:t gjort anspråk på att slå under sig arbetarelagstiftningen i hela dess vidd? — mot det förhållandet betyda de exempel, chefen för justitiedepartementet uppräknade, exempel på fall, då Riksdagen kommit att ändtligen tilltvinga sig delaktighet uti en af Kongl. Maj:t inkränktad lagstiftningsmagt, rakt ingenting.

Vidare invände herr statsrådet, att det icke kunde tänkas att Riksdagen ville pröfva bestämmelser angående sådana frågor som primäruppgifter till statistiken, och att Riksdagen icke hade haft något att erinra mot de nya formulären för brottmålsstatistiken, som utfärdades 1879. Huru kan man jemföra dessa förhållanden med en förordning, deruti förekomma sådana bestämmelser, som jag nyss för kammaren uppläste ur första paragrafen i komiténs förslag om inskrifning i straffregister af personer, som för snatteri blifvit dömda till böter, och ur trettonde paragrafen i samma förordning, der det föreskrifves afskiljande af straffuppgift ur straffregistret efter bortåt hundra år — huru kan man jemföra en förordning, innehållande sådana bestämmelser, med stadganden om primäruppgifter till brottmålsstatistiken!

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet förklarade sig icke hafva någonting väsentligt att invända mot min anmärkning, att det icke borde ligga i den ifrågavarande departementschefens hand att meddela tillåtelse till utdrag ur straffregistret till sådana myndigheter, som icke finnas särskildt i förordningen uppgifna, utan att han kunde gå in på min åsigt, att denna befogenhet borde förflyttas till Kongl. Maj:t i statsrådet. Jag ber emellertid få erinra derom, att jag i sjelfva verket icke uttalat den mening, att afgörandet af dylika frågor borde förläggas till Kongl. Maj:t i statsrådet. Det är nog en alldeles obestridlig förbättring, men jag har icke sagt, att det vore den enda utvägen — jag hade närmast tänkt mig en annan utväg, men derom kan det ju vara onödigt att tala.

Hvad nu vidare angår den omständigheten, att den ifrågasatta förordningen skulle komma att blifva sådan som komitén föreslagit, så vill jag anmärka, att vi derom veta ingenting, och att vi ej heller veta, huru den framdeles kan komma att förändras, eller hvad Kongl. Maj:t framdeles kan falla på att der ytterligare skriva in, sådant att det kan komma att, liksom med många andra administrativa författningar varit fallet, tangeras, ja, våldföra både civil- och kriminallag — och därför vilja vi se lagen.

Hvad slutligen beträffar den anmärkningen, att straffregister skulle kunna behövas — ty äfven det har, om jag rätt uppfattat herr statsrådets framställning, användts som argument — för att icke en person, som varit dömd för vanfräjdande brott, skulle kunna taga inträde bland svenska folkets representanter, så tror jag icke, att ett straffregister behöfver för detta ändamål upprättas.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förelöjningen.
(Forts.)*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr talman, mine herrar! Med anledning af hvad den siste talaren anført derom, att förkastandet af detta grundlagsförslag icke skulle medföra något uppskof i behandlingen af frågan, hvilka åtgärder kunna vidtagas för att låta påföljden förlust af medborgerligt förtroende försvinna ur strafflagen — han sade det vara nog, att Kongl. Maj:t framlade ett förslag till civillag deruti, för att saken genast skulle bifallas af Riksdagen — så vill jag fästa uppmärksamheten deruppå, att detta kan vara riktigt, för den händelse grundlagsförändringen antoges och Riksdagen, i afvaktan på en civillag, nekade att bevilja anslag till ett straffregister. Men afslås grundlagsförändringsförslaget, så blir den gifna och direkta påföljden den, att hela ärendet ligger nere för tre år, till dess den Riksdag, som inträffar näst efter nya allmänna val, kan slutligen antaga ett nytt hvilande grundlagsförslag. Ty jag har icke hört någon förut påstå, att man bör införa ett straffregister här i landet, utan att samtidigt gifva detta straffregister samma rättsskydd, som kyrkoböckerna för närvarande hafva.

Mitt påstående, att det nya endast är registret och att det icke kunde vara någon väsentlig skilnad mellan de primäruppgifter, som krävas för detta register, och de uppgifter, som Kongl. Maj:t förut i administrativ väg infordrat från domstolarna i statistiskt ändamål, bemötte den siste talaren dermed, att man icke kunde jemföra formulär med sådana stadganden, som att man skulle i straffregistret upptaga personer, dömda till böter för snatteri, äfvensom att dessa straffuppgifter skulle förvaras i 90 år. Men förhållandet är det, att ingenting särskildt finnes stadgad om huru länge de primäruppgifter, som för närvarande finnas i justitiedepartementet, skola förvaras, och derfor förmodar jag, att de komma att förvaras icke blott 90 år, utan längre, ända till dess några bestämmelser i detta ämne blifva utfärdade.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten derå, att jag förra gången antydde och nu ber att få ytterligare betona, att genom dessa primäruppgifter skapas icke något *nytt* material, som icke kan återfinnas på något annat ställe, och att således betydelsen af ett förbud mot straffregistrets fria tillgänglighet för hvar och en, som vill göra utdrag derur och deraf hemta upplysningar, hufvudsakligen ligger deri, att, sedan straffregistret kommit till stånd, det utan ett sådant förbud endast är så mycket *lättare* att förvärfva dessa uppgifter om en viss person, hvilka uppgifter ju emellertid kunna hemtas från annat håll, nemligen från domstolarne, ty dessas protokoll äro och komma för-

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

modligen att förblifva öppna för den allmänhet, som vill ur dem hemta kännedom.

Hvad i öfrigt denna fråga om civillag eller icke civillag beträffar, så föreställer jag mig, att denna frågas rigtiga lösning är den, att Riksdagen antager det hvilande grundlagsförslaget och sedermera gör frågan om registers inrättande i praktiken beroende deraf, att Kongl. Maj:t och Riksdagen komma öfverens om, hvilka lagstiftningsföreskrifter i detta fall äro tillämpliga och behöfliga. Det är ju uppenbart, att, om grundlagsförändringen blifver viktigen och Riksdagen vid behandlingen af penningfrågan uttalar den åsigten, att inga penningar böra beviljas, förrän den fått den begärda civillagen, Kongl. Maj:t då, förmodar jag, utarbetar ett förslag och framlägger för Riksdagen de allmänna bestämmelser, som äro möjliga att lagstifta om. Är deremot Riksdagen af den mening, att det för närvarande icke alls är behöfligt att bevilja några penningar, så förtaller ju frågan om en civillag. Jag föreställer mig därför det rigtiga tillvägagåendet vara det, att Riksdagen nu icke förkastar det hvilande förslaget om en förändring i sjelfva grundlagen. Någon annan invändning emot förslagets innehåll än den af den förste talaren framställda anmärkningen angående straffbestämmelsen har jag icke hört framställas. Denna straffbestämmelse kan emellertid tydligen icke vara någon annan än den, som enligt gällande lag redan finnes för obehörigt yppande af hvad som står i kyrkoböckerna och i kyrkdisciplinen rörande handlingar. Då man föreslagit ifrågavarande tillägg i föreliggande moment, fans icke anledning att ändra straffbestämmelsen, då brottet i ena som andra fallet är fullkomligt lika; och om Riksdagen anser denna straffbestämmelse för låg, så lär väl Riksdagens konstitutionsutskott kunna framdeles föreslå de ändrade straffbestämmelser, som för båda kunna anses behöfliga.

Hvad beträffar de anmärkningar, som en talare på kalmarlänsbänken gjorde mot kyrkoskrifningsförordningen och i fråga om betygen, så torde icke saken kunna gå till på så enkelt sätt, som han tänkte sig, nemligen att man skulle upphäfva alla föreskrifter derom, att förlust af medborgerligt förtroende och begångna brott skola upptagas i prestbetyget och att presterskapet skulle utfärda dessa betyg alldeles oberoende af det förhållande, hvori personen i fråga förut stått eller står till rättvisan. Det kan ju vara möjligt, att en sådan organisation är lämplig från kyrklig synpunkt, derom vill jag icke yttra mig; men säkert är, att rättskipningen för närvarande kräfver, och så vidt af för handen varande omständigheter kan bedömas, äfven i framtiden kommer att hafva behof af att på något sätt få reda på en tilltalad persons antecedentia. Man återgår eljest till en lagtillämpning och till en rättskipning i brottmål, som tillhör ett långt förgånget stadium, då man lämpade ett bestämdt straff efter geringen, alldeles oberoende af de förmildrande eller försvarande omständigheter, som dervid förekomma. Vill man äfven taga dessa i betraktande och framför allt bedöma den subjektiva brottsligheten i

gerningen, så spelar vid detta bedömande den tilltalades förgångna lif en högst väsentlig roll, och, såsom jag förut antydt, finnes för närvarande icke någon kriminalistisk skola, som icke anser, att man vid straffets utmätande måste alldeles särskildt taga hänsyn härtill.

Under nu nämnda förhållanden vågar jag upprepa, att vill Riksdagen, det något arbete fortfarande skall användas på undersökningen, huruvida icke påföljden förlust af medborgerligt förtroende kan försvinna ur lagen, bör Riksdagen ock vidtaga de förberedande åtgärder, som för denna förändring i kriminallagen äro ovilkorligen af behovet påkallade.

Herr Ljungman: Beträffande det, som af herrar Hedin och Redelius anförts mot det hvilande grundlagsförslaget, skall jag endast be att få anmärka, att deras angrepp mot grundlagsförändringen icke afser sjelfva förslaget, utan den författning rörande straffregistret, hvilken Kongl. Maj:t kan komma att framlägga. Emellertid synes det mig som om, när något skäl icke egentligen kan anföras mot detta hvilande förslag till grundlagsändring, all betänklighet mot antagande deraf borde kunna vara borta, då Riksdagen i alla fall har den utvägen att icke bevilja något anslag till inrättande af ett straffregister, förrän en författning kommit till stånd af beskaffenhet att kunna af Riksdagen gillas. Och jag hoppas, att statsutskottet tager i öfvervägande hvad som i det hänseendet yttrats från statsrådsbänken och icke tillstyrker något anslag för ändamålet, förrän en verkligen tillfredsställande författning i ämnet kommit till stånd. Men förslaget i öfrigt är ju sådant, att man knappast kan säga något emot det. Det blef utan diskussion antaget såsom hvilande, och jag har icke hört någon invändning mot detsamma, om jag undantager den lilla anmärkning, som af den förste talaren framställdes beträffande straffbestämmelsen. Men straffbestämmelsen är ju den gamla, utan ändring i tryckfrihetsförordningen kvarstående, och utskottet har icke ansett det nödigt eller lämpligt att deruti företaga någon revision. Tryckfrihetsförordningen har så många ofullkomligheter både i ena och andra hänseendet, att det skulle blifva alldeles för stort arbete att gifva sig in på andra förändringar än de, som direkt föreligga. Jag får dessutom påpeka, att straffregistersanteckningarna äro af alldeles samma slag som de, hvilka förekomma i kyrkoböckerna, och att det således icke fins något skäl för att hafva *olika* straffbestämmelser för brott i fråga om lemmande af utdrag i det ena än i det andra fallet.

Jag skall därför hemställa om bifall till det hvilande grundlagsförslaget.

Herr greve Hamilton: Jag tror icke, att jag missförstod den förste ärade talaren, då jag af hans anförande fick den uppfattning, att han mindre än någon annan underskuttade vigten af den fråga, som

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

föreligger. Det fans åtminstone åtskilliga uttalanden i hans anförande, som häntydde på, att han fullkomligt insåg, att här föreligger en fråga, som för rättskipningen har den allra största betydelse. Att han i trots häraf motsatte sig det föreliggande förslaget, berodde dels derpå, att han icke gillade en del detaljer i det förslag till författning, som utaf en komité framlagts, dels, och framför allt, derpå, att han icke ville veta af några bestämmelser i nämnda ämne annat än genom en af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad lag. För min enskilda del tror jag visserligen icke, att det skulle vara så nödvändigt att behandla denna fråga såsom en civillagsfråga, utan tror att Riksdagen icke behöfver vara rädd, då det gäller en fråga sådan som denna, att låta Kongl. Maj:t taga hand om saken. Men jag kan dock mycket väl förstå, att man äfven här, i ett så viktigt ärende, vill låta Riksdagen få hafva ett ord med i laget. Nu ansåg den förste ärade talaren, att det enda medlet att tvinga fram något sådant vore att nu afslå det föreslagna stadgandet om förbud mot att, annat än i angifna fall, publicera uppgifter, som lemnats till det för riket upprättade straffregister. Han tycktes resonera som så, att om vi först taga grundlagsförslaget, kommer sedan Kongl. Maj:t naturligtvis att drifva på sitt yrkande om anslag till den begärda byrån och utfärda sedan den författning i ämnet han vill, hvadan vi således icke skulle längre hafva någon magt rörande ärendets behandling. Jag vet nu icke, om detta sätt att se saken kan anses i någon mån berättigadt, ty det förefaller mig, som om, när det gäller ett anslag till ordinarie tjänster, Riksdagen eller åtminstone Andra Kammaren icke så lätt brukar ge efter; och dessutom finnes det väl åtskilliga andra sätt, som Riksdagen har för att tvinga Kongl. Maj:t att äfven i de frågor, som Kongl. Maj:t ensam tar hand om, såsom de rent administrativa, taga hänsyn till hvad Riksdagen önskar. Men det synes mig, som om den farhåga, hvilken låg till grund för den förste ärade talarens yrkande, i alla händelser bort totalt försvinna efter de upprepade uttalanden, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet gjort i sitt senaste anförande. Ty hvad han deri yttrade måste ju — jag är alldeles viss på att jag icke missförstått honom — tydas så, att, om Riksdagen verkligen önskar att få denna fråga ordnad genom lag, Kongl. Maj:t icke egentligen har något deremot. Derom, menade herr statsrådet, kan Riksdagen yttra sig, när vi komma till frågan om det begärda anslaget. Är det så, att detta anslag kommer att vägras därför, att något lagförslag ej framlagts, då har regeringen dermed fått sig anvisad den väg, regeringen skall gå för att föra frågan framåt. Dermed synes mig saken kommit i sin rätta ställning.

Denna fråga är, såsom herr justitieministern mycket riktigt framhöll, synnerligen viktig bland annat därför, att den är grundläggande för åtskilliga viktiga reformer i modern rigtning på strafflagstiftningens område. Att afslå det nu föreliggande förslaget är detsamma som att åter flera år uppskjuta dessa angelägna reformer.

Jag kan därför, efter de förklaringar herr justitieministern här gifvit, icke annat än yrka bifall till det föreliggande förslaget till grundlagsändring.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Herr *Collander* instämde häruti.

Herr vice talmannen *Danielson*: Så vidt jag kan bedöma denna fråga, har det förefallit mig, som om den kommit fram i något orätt ordning. Så vidt jag kan erinra mig, finnes det icke något enda fall, der man i första hand infört en bestämmelse om en sak i grundlagen och *derefter* stiftat författningen, utan i vanliga fall har det tillgått så, att man *först* pröfvat och antagit sjelfva lagen och *sedan* tagit i öfvervägande, om man skulle gifva denna lag helgd genom en bestämmelse af grundlags natur. Så är icke förhållandet här, utan här vill man först tillskapa en grundlagsbestämmelse, och har man väl fått en sådan, så få vi sedan ingenting att säga om lagen. Jag tror icke, att detta är riktigt, och jag skulle mycket förundra mig, om kammaren läte sitt beslut gå i den riktningen.

Jag tror icke heller, att den föreslagna förändringen är nödvändig. Herrarne veta mycket väl, att vi hafva författningar och lagar, genom hvilka det är förbjudet att låta allmänheten få kännedom om vissa saker, utan att bestämmelse derom finnes intagen i grundlagen. Så hafva vi t. ex. i banklagen den bestämmelsen, att bankofullmäktige skola hemlighålla enskildes affärer i banken, och på samma sätt kunde ju i författningen om detta straffregister den föreskriften intagas, att innehållet af registret ej finge offentliggöras.

Jag tycker således, att det ingalunda är nödvändigt, att man på förhand antager denna bestämmelse och derigenom ger Kongl. Maj:t rätt att på administrativ väg ordna saken, huru han behagar. Jag kan icke värja mig för den uppfattningen, att den förste talaren i detta fall har rätt. Det har sagts, att Riksdagen i alla fall vid pröfningen af penninganslagen till ett dylikt straffregister skulle ega magt att inverka. Ja, mine herrar, det kan allt gå ganska dåligt med den saken. Hvad vill Riksdagen göra, om Kongl. Maj:t utfärdar ett straffregister, med alla dessa bestämmelser, som äro afsedda i detta förslag, som är bilagdt komiténs betänkande? Hvad vill Riksdagen göra annat än anvisa medel? Och det kan för öfrigt hända, att Kongl. Maj:t kunde från andra håll få medel till bestridande af aflöningar och andra kostnader, som blefve förbundna med inrättandet af detta register, och då skulle vi hafva kommit derhän, att vi fått lagbestämmelser, utan att Riksdagen fått pröfva en enda bestämmelse i lagen, som likväl är mycket omfattande.

Som herrarne se i statsverkspropositionen, framskymtar det der, att det skulle blifva ett fullständigt embetsverk, som skulle kräfva stora kostnader, och huru det skulle skötas, derom veta vi ingenting, och icke heller kunna vi på förhand förvissa oss derom. Kan det vara rimligt, att Riksdagen afsäger sig rättigheten att pröfva förslaget?

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Nej, först bör Kongl. Maj:t framlägga lagförslaget för Riksdagen och Riksdagen pröfva det. Om det då med eller utan ändringar blifvit af Riksdagen antaget, då tycker jag, att det kan vara rätta tiden att undersöka, om man behöfver gifva denna lag ett särskildt skydd genom ett grundlagsstadgande, men något sådant tror jag icke behöfves.

För resten tror jag icke, att den meningen är riktig, att man på detta sätt skulle förkorta ransakningen med brottslingar, ty jag tror, att det är rätt, som herr Redelius påpekade, att vid ransakningar skulle man vara tvungen att beträffande den tilltalade skrifva åt två håll, först till presterskapet i den församling, der han är född eller hemmahörande, och vidare till Stockholm till straffregisterverket, och hvad tjenar det till att skrifva till två håll i onödan?

Jag kan alltså icke förstå, att ett dylikt straffregister skulle medföra någon synnerlig nytta, och allra minst kan jag förstå, hvarför man nu skulle på förhand i grundlagen slå fast detta förhållande utan att pröfva hvad som är hufvudsaken, lagen om detta registers införande.

Af dessa skäl och för att man icke må vara bunden af ett föregående beslut, när man kommer till anslagsfrågan, så kan jag för min del icke annat än yrka, att kammaren ville afslå detta lagförslag, ty jag kan icke se, att det finnes några skäl, som tala för att vi binda oss på förhand.

Jag skall därför be att få yrka afslag å den föreslagna grundlagsförändringen.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Elgered.

Herr A. Hedin: Jag har icke hört herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttra någonting, som jag kan uppfatta såsom en försäkran från hans sida, att regeringen gerna skulle till Riksdagen öfverlemna en lag angående straffregister för att derom besluta på det sätt, som jag i början af mitt förra anförande omnämnde, nemligen i enlighet med § 87 i regeringsformen. Och för öfrigt, om jag icke hört eller icke rätt uppfattat, hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttrat, utan denne verkligen afgifvit en sådan försäkran, så kan han i allt fall, oberoende af den frågan, huru länge han kan komma att med sin närvaro hedra den plats, han nu intager, icke gifva löfte på någon annans vägnar än sina egna, och ett sådant löfte är alldeles för svagt, ty jag har erfarenhet af att många löften, minst så kraftiga som det, hvilket lærer hafva kommit fram i dag, gifvits från ministerbänken, hvilka dock ännu i denna dag icke äro uppfyllda.

Min ärade vän på stockholmsbänken, som nyss hade ordet, lever — jag afundas honom det — i ljust minnen, som komma honom att förkläda nutiden i färger, som den i sjelfva verket icke bär. Han säger — och dermed väcker han min oerhörda förvåning — att kammaren icke så lätt ger med sig i fråga om ordinarie tjänster,

och att det icke är ondt om utvägar att tvinga Kongl. Maj:t. Gud bevara mig, min ärade vän, det är så länge sedan, det är så länge sedan, så att det behöfves en särskild tideräkning för att säga, när det var.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Jag kan med afseende på detta helt och hållet hänvisa till hvad vice talmannen sagt, och skall endast tillägga, att, om Riksdagen vid behandlingen af statsutskottets utlåtande beträffande denna fråga helt och hållet afslår Kongl. Maj:ts framställning om anslag till den nya inrättningen, så kommer det säkerligen icke att på minsta sätt besvära Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t anlitar då andra medel, t. ex. besparingarne. Nu heter det visserligen om besparingarne, att de icke få användas till stadigvarande arvoden. Men när börjar ett arvode att blifva stadigvarande? Är det, sedan det utgått i 1 eller 2 eller 3 eller 6 eller kanske 10 år? Jag vet det icke, men hvad jag vet är, att om Kongl. Maj:t öfverskrider sin rätt i detta afseende, så sker det under nuvarande förhållanden här i landet fullkomligt ansvarslost. Och vidare vet jag, att om Kongl. Maj:t blott kommer tillbaka och käkar ett behörigt antal gånger, så får han alltid penningar, och att om Riksdagen till en början prutar på beloppet, så behöfver han endast käxa ytterligare, och han får då hvad han från början begärt.

Herr Restadius: Då diskussionen i denna fråga så länge pågått, är det en bjudande pligt för mig att fatta mig så kort som möjligt.

Jag ber då till en början att få instämma i det yrkande, som herr Ljungman gjorde. Ett motsatt yrkande har gjorts af den förste talaren på stockholmsbänken. För sitt yrkande anförde han en massa skäl. Jag skall tillåta mig att upptaga några af dem, som röra denna sak, till bemötande.

Han säger då till en början, att han icke kunde vara med om grundlagsändringsförslaget, därför att han icke har reda på, om lagförslaget varder fastställt af Kongl. Maj:t på egen hand på grund af hans ekonomiska lagstiftningsmagt, eller om saken kommer att behandlas i den väg, som för stiftande af civillag är föreskrifvet. Deremot tyckes mig med fog kunna anmärkas, att förändringen i grundlagen kan vidtagas alldeles oberoende af det sätt, hvarpå den nya lagen skulle tillkomma. Och för öfrigt torde man efter det uttalande, som förut blifvit gjordt af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, kunna antaga, att åtminstone lagens viktigaste delar varda underställda Riksdagens pröfning.

Vidare har samme talare gjort åtskilliga anmärkningar beträffande den lydelse, som förslaget fått af de utsedde komiterade. Men den saken föreligger alldeles icke nu till pröfning. Icke heller kunna vi med säkerhet veta, huruvida det förslaget eller något annat varder antaget.

Slutligen har samme talare påstått, att den dagen snart skulle

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
föreläsningen.
(Forts.)*

komma, då iterationsstraffen och straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende skulle varda ur lagen utplånade, och om så skedde, medade han, vore ett straffregister icke erforderligt. Deremot kan väl anmärkas, att dessa saker ännu stå kvar i lagen, och att ingen med säkerhet kan säga, när de skola komma bort. Men straffregistret är icke nödvändigt allenast ur den synpunkten. Det behöfves äfven, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har påpekat, för att bedöma och utreda, huruvida en tilltalad person är att anse som en vaneförbrytare eller icke. Ty gifvet är, att äfven om man afskaffar iterationsstraffen, måste man vid straffens fastställande taga synnerlig hänsyn till, huruvida det är första gången, som brottslingen är åtalad, eller om han flere gånger föröfvat brott.

Sedermera har samme talare gjort åtskilliga anmärkningar, som jag tror mig kunna med lätthet förbigå. Det var dock en, vid hvilken jag vill något fästa mig, nemligen att i förslaget inrymdes för justitieministern en särskild befogenhet, som förmenades ligga utom grundlagen, i ty att statsrådet skulle i förevarande fall kunna i egenkap af minister vidtaga en åtgärd och icke vore, såsom eljest, konungens rådgifvare. Den ärade talaren kom emellertid icke att fästa uppmärksamheten derpå, att i tryckfrihetslagen förekomma åtskilliga bestämmelser, enligt hvilka, i fråga t. ex. om kvarstad och åtskilliga ordningsangelägenheter, chefen för justitiedepartementet är berättigad att handla icke såsom rådgifvare i vanlig mening, utan såsom minister efter kontinentalt system.

Herr Redelius har framhållit, att han icke heller kunde instämma uti det till granskning föreliggande förslaget, och han sade, att förslaget vore öfverflödigt, ty presterskapet hade tillräcklig tid för utförande af det arbete, som i sådant fall erfordrades. Ja, nog tror jag, att presterskapet i allmänhet har god tid, men därför vill jag icke fritaga det från detta arbete, utan därför att jag anser, att presterskapet genom sin ställning är det allra minst lämpade att vara polisupplysningsmän, hvilket det skulle blifva, derest detta uppdrag anförtroddes åt detsamma.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att med nuvarande lagbestämmelser man icke kan pålägga presterna denna skyldighet, ty då undfår domaren icke de upplysningar, som han behöfver; han får då endast veta, om den för brott tilltalade personen saknar medborgerligt förtroende eller icke, men hufvuduppgiften med det besked, man önskar erhålla från straffregistret, är att få reda på den tilltaladesandel allt ifrån hans ungdom och till den dag, som i dag är.

Nu öfvergår jag till de af herr vice talmannen framställda anmärkningarna, hvilka, enligt min tanke, tvifvelsufan torde vara de mest välgående, med hänsyn till den betydande kraft, hans ord i denna kammare alltid ega.

Hufvudanmärkingen från hans sida var, att det föreföll honom orimligt att först göra en ändring i grundlagen och att sedan fram-

komma med en författning. Jag medgifver gerna, att detta tillvägagående under vanliga förhållanden skulle vara egendomligt, men icke uti förevarande fall, ty nu gäller det att i grundlagen skaffa garantier för att, om ett straffregister införes, detsamma icke kommer att begagnas för att skandalisera de människor, som äro upptagna i detsamma. Skulle deremot ett straffregister utan samtidigt skeende grundlagsförändring komma till stånd, kan ju hvar och en, som vill förtjena 1 krona på en nyhet till en tidning eller af hat och illvilja vill chikanera en person, gå till straffregistret och ur detsamma hemta hvarje upplysning, han önskar. Hvilka svårigheter som härigenom skulle uppstå, och hvilka orättvisa lidanden som deraf kunde blifva en följd, torde vara så påtagligt, att blotta påvisandet torde vara för ändamålet tillräckligt. Är det då icke rimligt, att man åt det ifrågasatta straffregistret bereder samma trygghet och säkerhet som åt prestbetygen? Enligt tryckfrihetsförordningen får man nemligen ur kyrkoböckerna icke uttaga sådant, som är för någon person förklenande, men ligger icke samma laggrund för det ifrågasatta förbudet beträffande den nu tillämnade inrättningen som i afseende å kyrkoböckerna? För mig är det alldeles uppenbart, att laggrunden i ena som andra hänseendet är precis densamma.

Nu kan man fråga: hvarför har man i detta lagförslag gått längre än tryckfrihetslagen stadgar i fråga om kyrkoböckerna, ur hvilka icke får uttagas sådant, som är förklenande för en person? Detta sistnämnda stadgande är borttaget ur förslaget om straffregistrets införande. Ja, det är alldeles uppenbart, att, om jag går till straffregistret och önskar ett utdrag ur detsamma samt ingen anmärkning förekommer mot personen i fråga, så erhåller jag ett bevis, att i straffregistret intet förekommer om honom. Förefinnes det deremot anmärkningar, så är jag icke berättigad att erhålla något utdrag, utan då heter det, att på grund af förordningen kan något intyg om personen i fråga icke meddelas, hvarigenom indirekte besked vinnes derom, att samma person finnes införd i straffregistret och att han således är för brott straffad.

Huru jag än ser ifrågavarande förslag, finner jag det vara uppenbart att, derest man vill på ett mera betryggande sätt hjälpa domaren att få reda på en tilltalad persons vandel, bättre sätt att åstadkomma detta icke finnes än genom införande af det föreslagna straffregistret. Anser man åter, att sättet, hvarpå nämnda register skulle införas, är för dyrt eller mindre lämpligt, då står det ju Riksdagen till buds att, då statsutskottet afgifvit sitt utlåtande om anvisande af anslag för detta ändamål, säga: nej, det är för dyrt; vi vilja hafva saken ordnad på ett annat sätt.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr A. Hedin: Det är utan tvifvel mycket fördelaktigt i en polemik, om man finner sig oförhindrad att använda sådana medel,

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets
förordningen.
(Forts.)*

som att polemisera mot hvad som icke blifvit sagdt. Detta är hvad den siste talaren funnit lämpligt att göra, då han påstod, att jag här förklarar såsom min mening, att inom en kortare tid iterationsstraffen utan tveivel komme att ur lagen utgå. Jag har alldeles icke sagt något sådant, utan jag har af åtskilliga företeelser dragit den slutsatsen och framställt den till statsrådet och chefens för justitiedepartementet begrundande, att iterationsstraffen äfven i vår lagstiftning komme att undergå en väsentlig reform i riktning af en inkräntare användning af desamma.

Det är hvad som kommer att stå i protokollet, hvilket jag kommer att lemna ojusterat.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mine herrar! Då denna fråga förelåg förra året, förekom ingen diskussion om densamma. Derfor blef jag för min del mycket förvånad i dag, när jag kom upp och fann, att en lång diskussion utspann sig. Har då något inträffat, som gjort, att Riksdagen eller kammaren ändrat åsigt i detta fall. Ja, det har inträffat, hvad också en talare påpekat, att man icke på samma gång som grundlagsändringsförslaget framlagt en lag af civillags natur om inrättandet af ett straffregister, och på denna grund vill man icke bifalla detta förslag. Men å andra sidan har från statsrådsbanken uttalats den uppfattningen, att detta kan man mycket väl göra ändå, ty då från statsutskottet framlägges förslag om anslag till denna institution, kan man säga, att som vi icke hafva någon lag om denna institution framlagd, så vilja vi icke lemna detta anslag. Och herr statsrådet uttalade den meningen, att Kongl. Maj:t då sannolikt skulle framkomma med förslag till en lag i ämnet. Deremot har en annan talare invändt, att han icke egde något förtroende till regeringen, och att regeringen har lemnat så många löften, som den icke hållit, att man därför icke borde fästa sig vid detta uttalande.

Vidare har samme talare sagt, att det kan hända, att regeringen kan taga hvad som för ändamålet behöves af besparingarna. Ja, nog har jag, icke med förtviflan, men med ledsnad, sett, att besparingarna äro större än hvad de borde vara, men jag tror likväl icke, att regeringen skulle till *detta* ändamål använda besparingarna.

Vidare sade den siste talaren, att nu för tiden är det mycket allmänt, att Riksdagen uppför personer på ordinarie stat; och han ville anse det som en förtjänst hos honom, att han icke ville uppföra personer på ordinarie stat. Men då vill jag göra honom uppmärksam på, att han för några dagar sedan var med om att på en gång uppföra 150 personer på ordinarie stat, så att man kan säga, att äfven från det hållet kan det komma i fråga att uppföra anslag på ordinarie stat.

Nu är emellertid, efter hvad jag kan finna, nästan ingen anmärkning gjord mot detta konstitutionsutskottets förslag. Den enda anmärkning, som gjorts, är att böterna skulle vara för låga. Men det

förvånar mig, att den anmärkningen icke gjordes förra året. Nu är det för sent; och för öfrigt kan ju detta förhållande, som en föregående talare påpekat, ändras, blott vi få detta förslag antaget som grundlag. Och det är därför, som jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förfordningen.
(Forts.)*

Herr friherre Bonde: Jag har begärt ordet endast för att få tillägga ett par ord till hvad här under diskussionen anförts. Jag har nemligen under denna diskussion fått den uppfattningen, att den föreslagna grundlagsbestämmelsen torde vara i vissa afseenden ganska nödvändig i synnerhet för dem, som hoppas på vissa reformer i strafflagstiftningen. I denna kammare hafva af en stor del af dess ledamöter uttalats sympatier för införande af s. k. vilkorliga straffdomar. Jag kan icke tänka mig, huru denna reform skulle kunna införas, om icke förut ett straffregister vore infördt, hvori man kunde se, om en person förut blifvit dömd till ett vilkorligt straff, som ännu icke blifvit satt i verket, men som vore öfverhängande och som i händelse af förnyadt brott skulle drabba honom. Det är därför, som jag tror, att de, som önska att sådana vilkorliga straffdomar blifva införda i vår strafflagstiftning, böra betänka sig två gånger, innan de säga nej till en sak, som för dessas införande synes mig alldeles nödvändig.

Det är af dessa skäl och på grund af den förda diskussionen, som jag funnit mig böra biträda det föredragna grundlagsändringsförslaget.

Herr Redelius: Af herr Restadius yttrades, att man under vissa omständigheter och inom vissa gränser skulle kunna ur ett straffregister, om det komme till stånd, hemta den upplysningen om en person, att han der står klar, om jag fattade yttrandet rätt, så att icke mot honom finnes någon anmärkning. Men det förstår jag icke rätt; det måtte vara någon missuppfattning. Ty jag kan väl icke få någon annan upplysning om en person, som »står klar» i afseende på fräjd, än att mannen icke finnes antecknad der. Anteckningar skulle ju icke förekomma, om han icke blifvit dömd för någonting. Skulle man anteckna äfven den, som icke blifvit dömd för något, så måste man hafva tagit in allesammans, och det blir för mycket, ty det skulle omfatta hela rikets befolkning.

Men det var icke för att reflektera öfver detta, som jag begärde ordet, utan det var för att svara på den anmärkningen, att domstolarne skulle stå redlösa, om man icke hade ett straffregister att tillgå. I det hänseendet ber jag att få svara ett par ord.

1846 den 3 juni utfärdade Kongl. Maj:t en instruktion för en del prestmän, i hvilken instruktions § 11 mom. 6 stadgas, att »i kyrkböckerna skulle antecknas, om, när och af hvad anledning en häktad person tillföre varit häktad, för brott tilltalad, frikänd, bestraffad eller benådad.» Men talaren har rätt deri, att numera domstolarne

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

icke få dessa uppgifter i ett vanligt prestbetyg. Men det beror åter derpå, att Kongl. Maj:t har förbjudit presterna att numera i prestbetygen införa sådant.

Herr Persson i Stallerhult: Jag har blifvit föranlåten att begära ordet med anledning af hvad den förste talaren här i närheten yttrade. Han sade nemligen, att, då ingen anmärkning mot det föreliggande förslaget syntes vara för handen, det vore allt skäl att godkänna detsamma; sedermera kunde man, när det blef fråga om att bevilja anslag till detta straffregister, säga nej.

För min del är jag emellertid af den åsigt, att man vid frågans första behandling bör säga ut sin mening och icke slå in på den vägen, att man på omvägar förkastar ett förslag, som redan blifvit antaget.

Den andre talaren i ordning yttrade, att, om man hade att döma en vaneförbrytare, man måste taga synnerlig hänsyn till hans föregående vandel vid ådömandet af straffet för den nya förbrytelsen, och därför vore det alldeles nödvändigt att hafva detta straffregister, ur hvilket man kunde få reda på en persons vandel ända från hans ungdom.

Detta yttrande anser jag vara stridande mot nu gällande strafflags 4 kap. 11 §, i hvilken paragraf, som, om jag minnes rätt, ändrades år 1890, det heter: »hade vid den tid, då det nya brottet begicks, tio år förflutit sedan straffet för det förra brottet blef till fullo verkställt; må ej heller till särskildt straff för återfall dömas» o. s. v. Då det nu i den nya lagen tydligt står, att man icke för längre tid än tio år behöfver hafva reda på den persons vandel, som gjort sig skyldig till ett visst brott, så förefaller det mig besynnerligt, om man skall behöfva hafva reda på, huru han lefvat ända från ungdomen och tills han blir 90 år gammal. Nu säger man, att detta straffregister skulle vara till fördel för den person, som är nog olycklig att blifva i detsamma införd, men jag för min del kan icke finna, att ifrågavarande lag om införande af detta register är till någon förmån för honom. Jag tänker mig nemligen en domare, som har en brottsling införd sig, som han skall döma; han har ett utdrag af straffregistret framför sig och deraf får han veta, att personen i fråga vid 16 års ålder begick ett brott, vid 27 års ålder ett annat, o. s. v. ända till 80 år. Men detta utdrag kommer att helt och hållet intagas i ransakningsprotokollet, och hvilken person som helst kan för ett ringa pris få göra en afskrift deraf, och således kan denna grundlagsbestämmelse helt och hållet kringgås. Jag kan därför icke finna, att denna lag, som nu är föreslagen att antagas, skulle skydda den stackars brottslingen för att icke hela hans vandel blir offentliggjord.

Jag hoppas, att kammaren måtte afslå nu föreliggande lagförslag och följa herr vice talmannens och herr Redelius' förslag, nemligen att först antaga en allmän lag och sedan göra en grundlagsförändring,

som skyddar under alla förhållanden för att den allmänna lagen icke missbrukas.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid; jag har endast velat uttala detta.

*Om ändring
i 2 § 4:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde herrar *Holmgren* i Varnhem, *Bromée*, *Walter*, *Norberg*, *Wavrinsky* och *John Olsson*.

Herr greve *Hamilton*: Blott ett par ord. Jag skall icke förlänga diskussionen med att ingå i bemötande af de detaljanmärkingar, hvilka den siste ärade talaren framstälde. Jag tillåter mig att antaga, att en stor del af dem berodde på, att han hade missuppfattat saken.

Jag begärde ordet med anledning deraf, att han sökte hos kammaren inskräpa den satsen, att om man vill förkasta ett förslag, så skall man säga detta rent ut, när det först förekommer. Ja, det är alldeles riktigt, om man *vill* förkasta ett förslag. Men så vidt jag fattat saken, så är det här icke fråga om att förkasta förslaget om införande af ett straffregister, utan det är endast fråga om att framtvunga, att saken måtte ordnas genom en af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad lag. Och då hemställer jag till den ärade talaren, om det är praktiskt, att genast rösta omkull denna grundlagsbestämmelse, eller huru vida det är mera korrekt och ändamålsenligt, att antaga den och sedan rigta sitt motstånd mot det kommande anslagsförslaget. Mig åtminstone förefaller den senare utvägen gifvet vara den riktiga.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på antagande af det ifrågavarande förslaget och *dels* på detsamma förkastande, och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att det från 1896 års riksdag hvilande förslaget om ändring i 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen i fråga om meddelande af utdrag af det i riket inrättade straffregister skall antagas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren förkastat nämnda förslag.

Omröstningen visade 77 ja, men 134 nej; och hade sålunda det ifrågavarande förslaget af kammaren förkastats.

§ 7.

Härefter företogs till behandling:

Lagutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändring i 14 kap. jordabalken, lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 och lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, dels väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 3 § rättegångsbalken, dels ock väckt motion om ändring i lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål.

Genom proposition n:o 6, af den 9 sistlidne januari hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga dels förslag till:

- 1:o) lag angående bevisning inför rätta;
- 2:o) lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken;
- 3:o) lag angående ändring i 14 kap. jordabalken, och
- 4:o) lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855;

dels ock förslag till

- 5:o) lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872.

I sammanhang med ofvanberörda proposition, som till lagutskottet hänvisats, hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet öfverlemuad motion, n:o 85, af herr Kronlund om ändrad lydelse af 17 kap. 3 § rättegångsbalken.

Under *mom. a* af föreliggande utlåtande hemstälde nu utskottet,

- a) att Riksdagen, under förklarande, att Kongl. Maj:ts ifrågasvarande proposition icke kunnat i oförändradt skick godkännas, ville, med anledning af denna proposition och herr Kronlunds föreliggande motion, antaga inom utskottet utarbetade förslag till lagar i förevarande ämnen.

För att yttra sig i afseende på sättet för föredragningen af detta ärende hade ordet begärts af

Herr Bruzelius, som nu i sådant afseende anförde: Jag skall tillåta mig föreslå, att föredragningen måtte tillgå på så sätt, att lagförslaget paragrafvis företages till afgörande, samt att diskussionen redan efter den första paragrafens föredragning må kunna sträcka sig öfver lagförslaget i dess helhet. Derjemte skall jag taga mig friheten hemställa, att, derest en eller annan del af lagförslaget återremitteras till lagutskottet, detta då må ega befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna ega sammanhang med eller böra vara en följd af återremissen.

*Om ändring
i 2 § 4.0
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Till hvad herr Bruzelius sålunda hemställt lemnade kammaren sitt bifall.

I följd häraf föredrogs nu till en början § 1 af det af utskottet i *punkten 1* framlagda förslag till *lag angående bevisning inför rätta*; varande denna af följande lydelse:

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.*

I rättegång gälle såsom bevisadt det, hvarför med hänsyn till allt, som i målet förekommit, öfvertygande skäl prövas föreligga. Är angående verkan af visst slag af bevis särskildt i lag stadgad, lände det till efterrättelse.

I domen skola angifvas de hufvudsakliga skäl, hvarå rätten grundar sin öfvertygelse.

Emot utskottets i föredragna mom. a) gjorda hemställan hade reservation anmält af herrar *Nilsson* i Skärhus, *Petersson* i Brystorp, *Folke Andersson*, *Jönsson* i Gammalstorp, *Svensson* från Karlskrona och *Svensson* i Olseröd, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till samtliga i den kongl. propositionen innefattade lagförslag.

Ordet begärdes af

Herr Svanberg, som yttrade: Herr greve och talman, mine herrar! De sex reservanternas från denna kammare hafva anført egentligen två skäl, hvarför de ej vilja gå in på lagutskottets förslag. Det första af deras skäl är, »att något verkligt behof af nya bestämmelser angående bevisning inför rätta icke i vårt land förefinnes», och det andra skälet är »den fara för rättsäkerheten, som skulle uppkomma, derest med bibehållande af den nuvarande domstolsorganisationen den fria bevispröfningsens grundsats skulle i än högre mån, än nu är fallet, vinna tillämpning». Reservanternas synas i båda dessa fall uteslutande hafva stödt sig på justitierådet Skarins auktoritet, nemligen på de yttranden i frågan, som han afgifvit vid ärendets behandling i högsta domstolen.

Beträffande till en början det första skälet, eller att något verkligt behof af nya bestämmelser angående bevisning inför rätta ej i vårt land förefinnes, så har visserligen justitierådet Skarin vid ärendets behandling i högsta domstolen den 4 sistlidne februari vidhållit sin

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

äfvén den 2 maj 1892 derstädes uttalade mening, att den fria bevispröfningsens grundsats redan genom 1734 års lag i tillbörlig utsträckning skulle vara erkänd, och att praxis hos oss i afseende på bevisningen ej, såsom flera menade, befunne sig i uppenbar strid emot gällande lagbestämmelser i ämnet, utan tvärtom vore i god öfverensstämmelse med lagens grund och mening. Denna uppfattning har emellertid icke delats af högsta domstolens öfriga ledamöter, ej heller af vare sig den förre eller den nuvarande justitieministern, och icke heller, så vidt jag minnes, utaf flertalet af de jurister, som yttrade sig i frågan vid 1893 års riksdag. Då så många lagkloke mäns åsikter stå emot justitierådet Skarins uppfattning, bör man väl kunna med fog antaga, att hans mening icke är den rigtiga. Men är så förhållandet, står justitierådet Skarin äfvén på samma sida som vi, hvilka önska att genom den nya lagens införande få den i strid emot eller vid sidan af 1734 års lag nu gällande praxis om fri bevisprövning legaliserad. Justitierådet yttrar nemligen i sitt anförande af den 4 februari: »praxis kan och måste komplettera lagen, men den får ej strida mot lagen; och förefinnes en sådan stridighet, är nog denna tillräckligt skäl att, när praxis anses hafva företräde och således böra bibehållas, derefter ändra lagen». Skulle deremot justitierådet Skarins omförmälda åsigt vara den rigtiga, kan jag, då den nu föreslagna reformen ej afser något annat än att få i lag tydligt uttaladt, hvad som enligt justitierådets mening redan i hufvudsakliga delar är gällande lag, ej förstå, hvarför reformen skall röna så stort motstånd. Det har väl alltid ansetts såsom en lags förnämsta förtjenst, att den är tydlig och klar samt icke innehåller bestämmelser, som kunna förtolkas eller tolkas på olika sätt, som t. ex. just 17:e kapitlets i rättegångsbalken bestämmelser angående bevisning, hvilka tolkas på ett sätt af justitierådet Skarin och på ett annat sätt af andra jurister.

Hvad sedermera angår det andra skälet för afslag, eller »den fara för rättsäkerheten, som skulle uppkomma, derest med bibehållande af den nuvarande domstolsorganisationen den fria bevispröfningsens grundsats skulle i än högre mån, än nu är fallet, vinna tillämpning», borde reservanterna, som äfvén härvid åberopat justitierådet Skarin, enligt min mening icke hafva framkommit med detta skäl, sedan justitierådet sjelf vid ärendets senaste behandling i högsta domstolen tyckes hafva öfvergifvit eller åtminstone icke fäst något synnerligt afseende vid detta af honom förut andragna skäl, utan tvärtom uti sitt utlåtande anförer, »att bevispröfningsen vid de svenska domstolarna väl får anses vara synnerligen tillfredsställande» samt »att, med hänsyn till den lugna, lidelsefria och förståndiga bevisprövning, som erfarenheten visat vara att af våra domstolar påräkna, någon synnerlig olägenhet eller fara ej torde komma att af förslaget antagande föranledas», hvilken förklaring han dessutom afgifvit endast under förutsättning, att den omändring af häradsrätten, som då föreslogs och nu af lagutskottet i betänkandet n:o 28 accepterats, ej

genomfördes. Har den fria bevispröfningen hittills varit gällande praxis och hafva hittills inga klagomål försports emot det sätt, hvarpå våra domare, de må nu vara äldre eller yngre, tillämpat denna praxis, voro det väl underligt, om, sedan denna princip, låt vara med några förbättringar, blifvit legaliserad och formligen lagfäst, ett annat förhållande skulle inträda och rättskipningen blifva mera osäker eller fara för rättsäkerheten uppstå. Jag tror det ej. Vi veta ju, att de juridiska examina och pröfningarna med hvar år blifva allt svårare, och med den fria bevispröfningens antagande kommer domarens ansvarskänsla vid tillämpningen af lagen att utan tvifvel skärpas.

Äfven ett tredje skäl har visserligen af reservanterna blifvit anfördt för deras afstyrkande af förslaget, nemligen »att den fria bevispröfningens grundsats icke finnes genomförd i något land, der organisationen af underdomstolarne är sådan som våra häradsrätters». Men då jag ej för tillfället kan förstå, att dermed afses något annat land än Finland, der, såsom vi veta, 1734 års lag ännu är gällande, och då reservanterna ej uppgifvit, hvilket eller hvilka länder, som härmed åsyftas, anser jag mig kunna förbigå detta skäl.

Genom hvad jag nu så kort, som det varit mig möjligt, anført, tror jag mig hafva visat, att åtminstone de skäl, som reservanterna anført, icke böra tillmätas en sådan betydelse, att Kongl. Maj:ts förslag på grund af desamma bör förkastas. Jag håller derjemte före, att, då Riksdagen år 1894 på grund af åtskilliga då väckta motioner aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att proposition, rörande lag om bevisning inför rätta, å nyo måste föreläggas Riksdagen, och då Riksdagen dervid särskildt beträffande frågan om utvidgning af nämndens befogenhet icke framställt något särskildt önskningsmål, Riksdagen derigenom måste anses hafva förklarat, att den ansåge *tiden vara inne* för framläggande af ett förslag till bevisningslag och liksom gifvit regeringen på hand, att, om ett förslag framlades, hvilket vore upprättadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det år 1893 framlagda och med iakttagande af de ändringar, som 1893 års lagutskott ansett behöfliga, Riksdagen då ej skulle vara ovillig att antaga ett sådant förslag. Regeringen har nu uppfyllt denna Riksdagens önskan, och det återstår för Riksdagen att afgifva sitt svar. För min del är jag sinnad att bifalla den af lagutskottet gjorda hemställan, hvarför jag, herr talman, till en början ber att få yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Folke Andersson anförde: Som herrarne veta, är det nu andra gången, detta lagförslag, om än i något förändrad form, föreligger till Riksdagens pröfning. Första gången var, om jag ej missminner mig, år 1893. Jag anförde då uti en särskild reservation till lagutskottets utlåtande de skäl, som föranledde mig att yrka afslag på lagutskottets förslag. Jag skall be att upplysningsvis få meddela, att jag icke ändrat mening sedan dess. Jag anser fortfarande,

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

att detta lagförslags antagande, i vissa fall och under vissa omständigheter, kan innebära en fara för rättsäkerheten i vårt land.

Enligt det nu föreliggande lagförslaget skulle, såsom vi veta, de gamla legala bevisreglerna upphöra att gälla och en ny bevispröfning införas, enligt hvilken domaren skulle ega rätt att på allt, hvad i målet förekomme, grunda sitt utslag. Visserligen skulle domaren till protokollet angifva de skäl, hvarpå han grundar sitt utslag, men dessa skäl kunna vara hvilka som helst. Ingen kan veta eller med bestämdhet säga, hvilka åsichter, som bestämma domarens utslag. Jag vill i förbigående säga, att jag har stor aktning för vår svenska domarecorps, och vi kunna tacka Gud för, att den är så utmärkt. Men äfven domaren kan vara blottställd för frestelser, och i vissa fall skulle därför den nu föreslagna fria bevispröfningen kunna medföra en fara. Om denna lag antages, är det intet, som hindrar en domare att grunda sitt utslag på den ena partens obestyrkta påståenden eller kanske på ett par vittnen, som sedan befinnas vara jäfviga. Det fria godtycket skulle få öppet spelrum, och hvad domaren anser vara rätt, grundar han sitt utslag på. Om jag t. ex. i en rättegång kan bevisa min oskuld, såsom nu, med tvenne vittnen, kan jag, i fall detta blir lag, ej vara viss om utgången. Min motpart kan nemligen vara mycket skickligare än jag i bevisföringen, och han anför saker, som domaren anser vara troliga just därför, att jag har mindre förmåga än min vederpart att uttrycka mig, hvarför jag ändock kan blifva fäld, fastän jag styrkt min oskuld med tvenne vittnen. Ja, jag kan trots den bevisning, jag förebragt, blifva ålagd att gå ed, och likväl kan det hända, att jag blir fäld. Det synes mig därför vara naturligt, att vi ej äro benägna att antaga en sådan lag.

Det hufvudsakligaste skälet för lagens antagande, som jag hört anföras, har varit det, att en praxis utbildat sig på sidan af lagen, och nu vill man ändra lagen, så att den kommer i öfverensstämmelse med nämnda praxis. Vi reservanter tro nu icke, att denna praxis går på sidan af lagen, men som de flesta af oss icke äro jurister, så torde herrarne vilja jäfva detta påstående. Då vi emellertid fått en sådan auktoritet på vår sida som justitierådet Skarin, hafva vi blifvit så mycket mera styrkta i vår öfvertygelse. Justitierådet Skarin yttrar nemligen, att han anser den praxis, som nu tillämpas, ingalunda stå i strid med lagen, utan tvärtom öfverensstämma med lagens bud, derest dessa rätt tolkas. Såsom bevis för denna sats åberopar han bland annat det fallet, att i tvist angående t. ex. vattenuppdämning eller rågångsrätning tvenne vittnen höras i målet, hvilka egentligen icke kunna hafva klart begrepp om förhållandena. Domstolen anställer då syn på stället och finner saken vara annorlunda, än hvad vittnesmålen gifva vid handen. Naturligtvis dömer då domstolen icke på grund af vittnenas utsago, utan med stöd af hvad domstolens ledamöter genom syn på stället funnit öfverensstämma med verkliga förhållandet.

Vidare anför justitierådet Skarin ett annat exempel, i det han

påpekar, att en dom kan afkunnas äfven med stöd af indicier. Antag t. ex., att ett brott har begåtts, att en person blifvit mördad. I den dödes närhet har då en person anträffats, som misstänkes. Han har hos sig vissa af den dödes tillhörigheter, han har blodfläckar på sina kläder eller kanske äro klädesrester eller hår från den döde fastklubbade vid ett vapen, som tillhör den misstänkta personen. I sådant fall bör, säger justitierådet Skarin, den anklagade dömas, och detta är icke i strid med 1734 års lag.

För öfrigt tror jag icke, att från det svenska folkets sida gifvit sig till känna något allmänt uttaladt behof af en ändring i detta afseende. Jag tror, att våra landtdomstolar ha fyllt sin pligt på ett redligt sätt, och att den här ifrågasatta ändringen i allmänhet icke skulle blifva väl emottagen af folket. Det är min fulla öfvertygelse. Man skulle här lägga afgörandet i en enda persons hand, ty vi kunna ej heller hoppas, att nämnden skulle få större inflytande på beslutet. Det yttrades nemligen af Första Kammarens ledamöter i utskottet, att förrän de ville gifva nämnden ökad magt och befogenhet, förr skulle de låta hela lagförslaget falla. Detta framgår också derutaf, att Första Kammaren satt sig i efterhand med detta ärende. Der förekommer nemligen lagförslaget icke förr än om lördag. Om nu Andra Kammaren skulle antaga detta lagförslag och möjligen äfven min motion, kommer Första Kammaren säkerligen att antaga Kongl. Maj:ts proposition och afslå motionen. Och äfven om Första Kam-maren skulle bifalla jemväl min motion, torde högsta domstolen aldrig komma att godkänna detta förslag, ty ett sådant förklarande har redan från högsta domstolens sida blifvit afgifvet, då Kongl. Maj:t en gång framlade ett förslag just om utvidgning af nämndens rätt.

Den nya art af bevispröfning, som här är i fråga, skulle införas från främmande länder. Jag tror dock icke, att det skulle vara fördelaktigt att hit importera något sådant som denna lag. Såsom justitierådet Skarin påpekat, förekomma i sådana främmande länder, der man har denna prisade bevispröfning, icke sällan hvad man kan kalla juridiska skandaler. Både broschyrer och tidningar vittna om, huru oskyldiga personer der blifva dömda och utsatta för långvariga lidanden, innan deras oskuld blifver uppenbar. I vårt land deremot, der vi hafva den legala bevispröfningen och derjemte den regeln: »man bör hellre fria än fälla», der har, enligt justitierådet Skarins uppgift, som icke torde kunna af någon jäfvas, under hela detta århundrade icke ett enda fall blifvit konstateradt, då någon blifvit oskyldigt dömd. Detta synes mig tala för att vi må bibehålla hvad vi hafva och icke införa den nya lagen.

För öfrigt vill jag fråga: om vi nu antaga denna lag, äro her-rarne då beredvilliga att fullfölja, hvad som kanske blifver följden deraf? Antages denna lag, så är det säkert, att vi inom kort få införa ett advokatstånd här i vårt land. Detta torde icke böra sättas i fråga, om vi taga hänsyn till förhållandena på landsbygden. Antag,

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

att fri bevispröfning blefve införd och att domen således skulle fällas med stöd af de uppgifter, som förekommit. Vår landtbefolkning är nu i allmänhet icke juridiskt bildad och kan ej heller uttrycka sig så, som skulle erfordras för att göra sig fullt förstådd. Då en sådan part har en jurist emot sig, är det allt för antagligt, att domaren skall finna, att denne i allmänhet har rätt gent emot den obildade motparten, hvars påståenden sålunda kanske med orätt blifva underkända. Det blefve då nödvändigt att hafva advokater, och första steget till införandet af ett sådant stånd vore just att antaga denna lag.

Vidare torde det också blifva nödvändigt att genomföra en ny organisation af våra domstolar — att döma af justitierådet Skarins yttrande till högsta domstolens protokoll. Man nödgas kanske att införa jurydomstolar eller kollegiala domstolar, och jag undrar, om detta skulle vara till fördel för vårt land eller blifva välkommet i våra bygder. Vi ha våra gamla aktade häradsrätter, som tillvunnit sig det fullaste förtroende. Jag tror också, att en domare har stöd af sin nämnd, den allmänt aktade nämnden. Man har i utskottet kritiserat och underkänt denna institution, men det gör mig ondt, ty vi invälja vanligen i nämnden de bästa och samvetsgrannaste personer, som vi hafva att tillgå, och jag är förvissad derom, att domaren mången gång har hos dessa en god ledning för fällandet af häradsrättens domslut. Jag skulle därför mycket beklaga, om dessa våra häradsrätter afskaffades och domstolar, sådana som jag förut omnämnt, infördes i stället.

Då jag anser, att denna lag hvarken är nödig eller nyttig, kan jag icke vara med derom och anhåller därför, herr talman, att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till vår vid betänkandet fogade reservation, och jag skulle önska, att kammaren ville dela mina åsikter och afslå det föreliggande lagförslaget. Jag ber om ursäkt, att jag framhåller detta mycket ifrigt. Men vi stifta lag icke blott för den närvarande tiden, utan äfven för kommande tider, och det är min fulla öfvertygelse, att en sådan lagstiftning, som här är i fråga, kan blifva till fara för rättsäkerheten.

Jag ber äfven få tillägga det, att jag håller före, att för domarena i allmänhet, och särskildt för de yngre, äro de legala bevisreglerna i 1734 års lag ett godt stöd. Det skulle kunna hända, derest det föreliggande förslaget blir lag, att en domare, som åtnjutit all aktning af allmänheten och fortfarande dömer på samma sätt som förut, dock går miste om det förtroende, han förut haft, just på grund deraf, att han fått sig medgifvet att döma huru han vill efter sin egen åsigt. Detta är för mig ett ytterligare skäl att yrka afslag å utskottets förslag och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Boestad, *Olsson* i Ornakärr, *Hultkrantz* och *Andersson* i Upsala.

Vidare yttrade:

Herr Nilsson i Skärhus: Då jag inom utskottet icke kunnat biträda den mening, hvartill utskottet kommit, har jag jemte fem andra ledamöter från denna kammare afgifvit en reservation mot utskottets beslut. Jag och mina medreservanter hafva, särskildt på grund af det beaktansvärda uttalande, som justitierådet Skarin gjort vid föreliggande kongl. propositions granskning inom högsta domstolen, funnit oss manade att framlägga denna vår reservation; och jag skulle önska, att kammaren på ett så eftertryckligt sätt som möjligt afsloge propositionen.

För min del anser jag, att, om den fria bevispröfningen införes i vårt land, man derigenom kommer att lägga allt för stor magt i domarens hand, en magt, som kan komma att leda till farliga resultat. Man tänka sig, hvarthän det skulle kunna leda, om en ung jurist, som vore förordnad att handlägga mål vid en häradsrätt på en ort, der han vore alldeles obekant med seder och förhållanden, finge behandla målen på så sätt, att han endast behöfde draga slutsatser af hvad som förekommit och sedan på grund af sin öfvertygelse döma i stället för att vara bunden vid hvad två eller tre vittnen uttalat till förmån för den ena eller andra parten. Om t. ex. den ena parten använde en mycket skicklig advokat och den andra parten icke egde den förmånen, utan i stället sjelf finge föra sin talan och icke med samma skicklighet kunde uttrycka sina tankar, då kunde ju domaren mycket lätt blifva vilseledd och i följd deraf fälla en oriktig dom. Justitierådet Skarin har också uttalat sina betänkligheter mot sådana domslut. Han har derjemte — och detta har särskildt tilltalat mig — uttalat, att han icke under hela den långa tid, nuvarande lag angående bevispröfning existerat, funnit ett enda fall, der någon oskyldigt tilltalad blifvit dömd. Samma goda resultat kan man deremot icke framdraga från de främmande länder, der den fria bevispröfningen är införd. Der eger ofta ett motsatt förhållande rum.

På grund af hvad jag nu anför, och då, om den fria bevispröfningen införes i vårt land, följderna deraf skulle blifva, att vi finge ett nytt advokatstånd, möjligen äfven jurydomstolar eller kollegiala domstolar med ty åtföljande löner och pensioner, att våra underdomstolar icke finge den karakter, de nu ega, att den rättsökande allmänheten komme att i hög grad derpå blifva lidande, att domarens magt komme att i betydlig grad utvidgas, deremot skulle hans anseende i betänklig grad komma att minskas, anser jag, att föreliggande förslag icke bör antagas.

Jag anhåller, herr talman, att i följd af den fruktan, jag hyser för följderna af förslagets antagande, få yrka ett bestämdt afslag å detsamma och bifall till min med fleras afgifna, vid betänkandet fogade reservation.

Herr Staaff: Herr talman, mine herrar! Det som onekligen är det mest frappanta, då man söker sätta sig in i förarbetena till

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta*
(Forts.)

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

föreliggande lagförslag och i de debatter, som förut förts angående detsamma, är den ytterliga olikhet i åsichter, som man finner råda derom, huruvida den fria bevispröfnings princip verkligen för närvarande gäller i svensk rättsprocess eller icke. Om den saken kan man påträffa så olika yttranden, att, under det somliga beteckna den principens införande såsom något helt och hållet eller åtminstone såsom något väsentligt nytt, den af andra betecknas såsom endast och allenast ett fastslående i lagen af en praxis, som redan förut för länge sedan frånvikit lagens stadgande. Jag må säga, att, då jag af förslagets anhängare hört den senare framställningen göras, detta i och för sig icke verkat så synnerligen tillförlitligt på mig, eftersom jag från det hållet i allmänhet aldrig märkt något synnerligen stort intresse för att från lagen bortskära en hel del gamla bestämmelser, som äro högst olämpliga, och som faktiskt icke tillämpas och icke heller på länge hafva tillämpats. Och om jag går in på sjelfva sakfrågan, är det min fulla öfvertygelse, att det är så långt ifrån, att den fria bevispröfnings princip för närvarande helt gäller hos oss, att man mycket hellre kan säga, att praxis visserligen har dragit och ryckt på 1734 års lagbestämmelser både i det ena och i det andra fallet, men att i det väsentliga gäller den lagbundna bevispröfningen och icke den fria. Man har, tror jag, från motsatt håll förbisett en omständighet, som synes mig vara af vikt, och det är den, att, om också praxis har frånvikit 1734 års lag så till vida, att den icke vill erkänna de *bevismedel*, som denna lag uppställer, såsom exklusiva, den likväl icke frånvikit denna lag så till vida, att 1734 års lag uppställer ett legalt *bevismått* och att reglerna för detta legala bevismått allt fortfarande göra sig i betydlig grad gällande. Det är något helt annat att under herraväldet af en lag, som stadgar ett visst bevismått — visserligen under förutsättning af ett visst bevismedel — nemligen genom det viktiga stadgande, att två vittnen äro fullt bevis, det är något helt annat, säger jag, att under herraväldet af en sådan lag döma på indicier eller omständigheter än att göra det på grund af en lag, som klart och uttryckligt såsom sin första princip uppställer den fria bevispröfningen. I det förra fallet skall domaren alltid för sin inre öfvertygelse hafva krafvet derpå, att han, för fastställande af hvad som skall gälla såsom bevisadt, måste, hvilka bevismedel än användas, nå det mått, som lagen typiskt uppställt; men i det senare fallet är, såsom genom många exempel kan visas, ett helt motsatt förhållande rådande. Jag har sålunda den uppfattning, att detta lagförslag, upphöjdt till lag, skulle i den svenska rättskipningen införa en väsentlig nyhet, en nyhet, som jag för min del anser icke skulle mötas af de förutsättningar, som skulle fordras för densammans lyckliga genomförande och tillämpning.

Om jag först kastar en blick på domstolsorganisationen här i landet, ber jag att få fråga: har det aldrig någonsin väckt herrarnes förundran, att under det en person, som väljer ett annat lefnadskall än domarens, t. ex. militärens eller den civile tjenstemannens, i många

är får vänta, till dess han anses mogen att på eget ansvar sköta ett värf af mera betydelsefull beskaffenhet, så anses i vårt land ett till två års praktik hos en domare efter aflagd universitetsexamen — utan afseende å denna examens beskaffenhet — vara fullt tillräcklig för att åt en person, som icke behöfver vara mera än 25 år, öfverlåta att döma om de högsta rättsförmåner, menniskan eger? Ty vi böra komma i håg, att här i landet ej finnas några bagatelldomstolar, inga domstolar, som äro inskränkta i afseende på det domsmaterial, som förelägges dem, utan alla underdomstolar kunna döma i alla saker, således äfven i sådana, som äro af den allra högsta vikt. Om jag så ser till, huru domareplatserna vid våra rådhusrätter besättas, så behöfver jag icke utveckla den saken närmare. Det har så många gånger förut påpekats, att i synnerhet i rådhusrätterna uti de minsta städerna, der befolkningen är för liten för att kunna erbjuda någon sådan ekonomisk fördel, som kan locka någon verklig förmåga, domarebefattningarna faktiskt ofta nog komma att tillsättas på ett sätt, som icke är tillfredsställande. Då dertill kommer, att jurisdiktionen på sådana platser är så liten, att erfarenheten blifver så godt som ingen, inses lätt, hurudan domarens kompetens skall blifva. Nu säger man möjligen: ja, men parterna kunna ju klaga; vi hafva ju hofrätt och Kongl. Maj:t. Parterna kunna klaga först i den ena och sedan i den andra instansen. Ja, det kunna de visserligen göra. Men jag ber herrarne komma i håg, att instanssystemet hvilat på den förutsättningen, att parterna icke annat än i ett mindretal fall skola begagna sig af denna sin rätt. Ty om parterna skulle börja att i ett större antal mål besvära sig i högre rätt, då skulle instanssystemet göra sig sjelft omöjligt. Men vidare måste jag erinra följande: de högre domstolarne kunna ändra, hvad underdomstol *beslutit*. Ja, visserligen; men högre domstol kan icke ändra, hvad underdomstol *utreddt*. Det är på underdomstols protokoll, hela det följande rättsafgörandet kommer att basera sig. Hufvudfrågan i denna sak är således: är den person, som för underrätts protokoll, mogen för ett sådant värf?

Öfvergår jag nu från domstolsväsendet och kastar en blick på sjelfva rättegångsförfarandet, så ber jag få framhålla, hurusom den fria bevispröfningen för att kunna verka godt och nyttigt uppenbarligen fordrar, att alla omständigheter såvidt möjligt skola kunna framdragas och framdragas i sitt rätta sken och i sin rätta belysning.

Hvilken är det, herr talman, som nu skall framdraga alla dessa omständigheter? Jo, i vårt land, der faktiskt parternas talan i allmänhet skötes af dem sjelfva i civilrättegångar, och der samhället icke ansett nödigt att obligatoriskt sätta något rättsligt försvar vid den i brottmål tilltalades sida, blir det vederbörande sjelf, som kommer att framdraga och belysa omständigheterna. Jag vågar tro, att det är en för tung börda, som man der lagt på den obildade, icke rättskunnige parten. Om man ser på sjelfva förfarandets form, skall man också finna, att denna icke sammanstämmer med den fria bevispröfningens grundsats. Ty det är ett obestriddligt faktum, att i det

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

skriftliga protokollet icke alla de omständigheter, som inverka på omdömet, kunna komma fram på ett sådant sätt som vid det muntliga eller omedelbara förfaringssättet. Det skall hvar och en erkänna, som öfvervarit blott en enda muntlig och omedelbar förhandling infören af utlandets rätter, der de moderna rättsprinciperna i hela deras utsträckning äro genomförda. Här skall man kunna säga, då en sådan förhandling är slutad, att dervid framlagts en mängd omständigheter, om hvilka man icke har en aning vid hemlandets domstolar. Jo, man har nog en aning om dem; man har hört dem under förhandlingen, men de finnas icke uppskrifna i protokollet. Ty det förekommer en mängd omständigheter, som undandraga sig den skelettartade uppteckningen i protokollet och der icke komma in. Låt oss t. ex. tänka efter, huru det tillgår, när ett vittnesmål afgifves. Hvar och en, som varit vid en domstol och följt med, huru det går till, vet, att efter vår rättegångsordning ett vittne afägger sitt vittnesmål så, att han tillfrågas af domaren, och tillfrågas af parterna genom domaren, till hvilken parterna ställa sina frågor; han berättar och svarar på frågor. Men oupphörligt kommer det derunder fram, att han icke är fullt på det klara med den eller den omständigheten. Ibland säger han: Ja, det var så; men en annan gång heter det: det var så, för så vidt jag kan minnas. Det blir således en samling uttalanden, deri han dels säger, att det var så och så; dels säger, att, så vidt han kan minnas, det var så och så; och dels säger, att han nästan tror, att det var så och så, fastän han icke vågar taga det på sin ed, o. s. v. Alla dessa nyanser skola upptecknas i det skriftliga protokollet. Men detta kan icke göras, mina herrar. När vittnesmålet är aflagdt, då är det domaren, som för sig ordnar materialet; då är det domaren, som tillämnar sitt omdöme och sin uppfattning om hvad detta vittne verkligen vet, och detta skriver han upp. Endast för den händelse, att efter en oerhörd mängd frågor och svar det befinnes, att ett vittne fortfarande har motsägende uppgifter, inkommer i protokollet en sådan anteckning, som visar, att domstolen icke ansett vittnet tillförlitligt. Förhållandet är således, att det material, på grund af hvilket en öfverdomstol dömer, är en produkt af underdomarens uppfattning; och sålunda komma vi tillbaka till hvad jag nyss sade, att det helt och hållet beror på, hurudan underdomaren är.

Nu, herr talman, skall jag tillåta mig att komma in på ett område, som kanske af åtskilliga bland kammarens ledamöter icke anses egentligen höra till denna sak. Men jag tror mig kunna påvisa, att, i fall man ser något djupare i rättegångsväsendet, man skall finna, att det väl hör hit. Vi hafva, herr talman, i 22:dra och 23:dje domarreglerna tvenne föreskrifter, som lyda, den 22:dra: »Domaren skall tala saktmodeligen med dem som komma för rätten; annars varder han misstänkt, att han icke skall döma rätt, och den misstanken får den till honom, som illa tilltalad varder. Förty att man kommer icke för domaren i den akt, att man der skall bannad blifva, eller illa tilltalad, utan till att söka sin rätt. Men der saken

så begifver sig, att någon part måste straffas med ord, då skall det ske när saken är ransakad, och domen är afsagd, och icke förr.» Och den 23:dje lyder: »När domaren sitter för rätta, skall han icke vara på någon part vred, förty vreden förhindrar honom, att han icke kan besinna hvad rätt är i saken».

Nu kunna herrarne fråga: hvad har detta med den fria bevispröfningen att göra? Jo, mine herrar, den grad, i hvilken domarens saktmodeliga processledning är utvecklad i vårt land, har mycket att göra med frågan om fri bevispröfning. Ty eftersom det här väsentligen måste bero på domarens förmåga att stödja parten och hjälpa honom att komma fram med de omständigheter, som böra fram, och eftersom den fria bevispröfningens grundsats just fordrar, att så vidt möjligt alla omständigheter skola komma fram och komma fram i deras rätta dager, är det af mycken vikt, att processledningen föres på det sätt, att alla dessa omständigheter bäst kunna komma till sin rätt, och så, att parten finner sig vara i den belägenhet, att han kan framlägga dem.

Jag tror, att herrarne måste medgifva — om herrarne tänka på det — att hvarje människa, som icke är utrustad med sällsynt djerfhet och oförskräckthet, i viss mån är beroende af det sätt, hvarpå hon mottages, när hon skall komma fram med sina anspråk och bekymmer. Om jag finge taga ett exempel, som ligger nära till hands, skulle jag vilja återföra i herrarnes minne en tid för längesedan här i landet, då det icke gick till på det lugna, fina och varsamma sätt som nu i Sveriges representation. Då kunde det hända, att en eller annan ledamot af denna representation, som yttrade något, som ansågs misshagligt, framkallades och fick en ordentlig skrupens af talmännen på den tiden. Det kan icke hända nu; och jag tror icke, någon af herrarne skulle kunna finna en ledamot i denna kammare så obehaglig, att herrarne skulle önska den tiden igen i stället för det upphöjda lugn från talmansbordet, under hvilket vi nu arbeta. Jag har i följd af min verksamhet fått åtskillig erfarenhet, huru det går till vid de svenska domstolarne, och jag ber att icke blifva missförstådd, då jag kommer in på detta område. Det är icke min mening — jag säger det uttryckligen och jag säger det för att få det antecknad i protokollet — att påstå, att flertalet af Sveriges domare skulle genom sitt sätt att leda processen åstadkomma någon fara i det fall, jag antydde. Alldeles icke. Men hvad jag skulle vilja säga är, att undantagen måhända äro något flera, än de borde vara. Jag har för mig sjelf gått igenom och satt upp alla de domare, som jag för tillfället kunnat erinra mig hafva hört såsom processledare vid våra svenska domstolar. Jag fick i hop dem på en tio minuter till bortåt ett sextio-tal; och jag har således, som sagdt, någon erfarenhet i detta fall. Jag medgifver visserligen, att ju mitt omdöme kanske icke kan innebära mycken öfvertygande kraft; men det torde kunna vara af intresse, då jag sökt fatta det med största möjliga opartiskhet. Dessa domare har jag indelat i 4 klasser, af hvilka jag betraktar den första

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
Forts.)*

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
Forts.)*

klassen som den högsta typen för domare, nemligen de, i afseende på hvilka jag icke kan säga, att jag i något enda fall erfarit, att de under sjelfva förhandlingen fattat en åsigt — eller en sympati eller antipati — som derefter snedvridit förfarandet i fråga om upptagande af parts eller vittnes yttrande, och af hvilka jag aldrig någonsin hört utbrott af vrede mot den ena eller den andra parten. I den andra klassen har jag satt dem, som nog i allmänhet föra processen på detta utmärkta sätt, men hos hvilka man dock i ett och annat fall kunnat finna en sådan förutfattad mening, som så lätt leder processen i en annan riktning, än den bör gå. I den tredje klassen har jag satt dem, som jag funnit på ett sätt, som icke kunnat såsom blott undantag betraktas, tillämpa denna mindre goda princip, och i den fjerdje klassen har jag satt dem, som efter min mening aldrig bort komma till domarebordet, och som, om de en gång kommit dit, icke borde få sitta kvar, sådana, som fullständigt förstöra rättens lugn och rättvisans värdighet genom sitt motbjudande och för parterna terroriserande sätt att föra förhandlingen. Af det ofvan nämnda 60-talet domare kommer i första klassen 3 å 4; i den andra cirka 25; i den tredje likaledes ungefär 25, och i den fjerdje 4. Det är för mycket, mine herrar; och den, som sett en utländsk rättsförhandling efter de moderna principerna, han vet, att det kan gå till på ett annat sätt, så att undantagen inskränkas högst betydligt.

Om jag finge insticka i mitt anförande en vördsam hemställan till kammarens ledamöter, ville jag säga, att, om någon af herrarne skulle komma öfver till vårt broderland Norge — förutsatt att det är en sådan person, som icke betraktar Norge som ett smittadt land, utan tror, att man äfven der kan finna något godt — jag skulle vilja föreslå honom att titta in i någon af de norska lagmansrätterna efter den nya norska straffprocesslagen. Han skulle då med säkerhet icke gå derifrån förr, än han hört hela förhandlingen; och då han hört den, skulle han säga: Ja, så är det, som en process skall se ut; den värdigheten är det, som domsalen skall ega under en rättsförhandling.

Jag skulle, herr talman, vidare önska att få fästa kammarens uppmärksamhet på ett särskildt område af rättegången, som synes mig hotadt af den föreslagna nya lagen. Jag menar den tilltalades i brottmål och speciellt den häktades ställning. Jag tror, att denna ställning icke är sådan i vår rättskipning, att det går an att på någon enda punkt försvaga densamma, och jag skall försöka att med några exempel visa, hvad jag menar.

Vi veta, att i vår stadga angående expeditionslösen den ju ganska liberala satsen finnes, att en häktad person skall ega rätt att afgiftsfritt erhålla protokoll i det mål, hvarför han sitter häktad. Detta är ju en ganska riktig och korrekt förmån, som är tillerkänd honom; men huru ofta begagnar han denna förmån? Den begagnas i sjelfva verket nästan aldrig, då den tilltalade är öfverlemnad åt sig sjelf, som han ju också är i det öfverväldigande antalet fall. Ty

den tilltalade har icke någon aning om denna bestämmelse, och ingen upplyser honom om tillvaron af densamma; och likväl måste herrarne finna, att i ett skriftligt rättegångssystem är första villkoret för att kunna följa med en från ransakningstillfälle till ransakningstillfälle sig framsläpande process att ega det, som utgör tråden och den sammanhållande nerven i densamma, nemligen rättens protokoll.

Men om man nu vill säga, att, äfven om den tilltalade har tillgång till protokollet, det kanske i många fall icke vore mycket bevändt dermed, så vill jag också vara med derom, ty den tilltalade, öfverlemnad åt sig sjelf, kan icke sätta sig in i protokollsföringens mysterier; och han kan faktiskt ej uppfatta och jemföra, hvad som står i detta skrifna protokoll, med hvad han och andra verkligen sagt. Men han får ju det uppläst för sig, invänder man möjligen, hvarje ransakningstillfälle begynner ju med, att protokollet för honom uppläses i dess helhet. Ja, detta är nog sant, men huru begriper han det? Jo, så, att i nio fall af tio, då domaren frågar, om protokollet är riktigt, svarar han med att försäkra, att han är oskyldig; och han söker att gifva sig in på realiteterna i rättegången, ty han har ej fattat en smula af hela denna upprabbling. Han vet ej, hvad det är fråga om, förr än domaren efter slutad uppläsning säger, att här är det blott fråga om, huruvida protokollet är rätt affattadt, och då först förstår han kanske, hvad det är, som blifvit uppläst för honom, och som han ej fattat förut.

Likadan lär hans ställning vara med hänsyn till de processförmåner, som han i öfrigt eger, t. ex. i fråga om den rätt, han eger att anföra jäf mot vittnen. Det förstår han sig icke på. Ja, han vet mången gång ej, hvad jäf vill säga. Visserligen får han af domaren en nödortftig upplysning derom. Och det är på grund af denna nödortftiga upplysning, som han skall förstå att iakttaga sin rätt vid dessa ofta så fina och subtila bestämmelsers praktiska tillämpning! Jag vågar tro, mine herrar, att så länge den tilltalade i vårt land icke eger ett af staten vid hans sida staldt rättsligt försvar, så länge bör och kan icke den fria bevispröfningen införas i den kriminella rättskipningen utan fara för ytterligare försvagande och försvarande af den tilltalades ställning.

Om jag nu från de *yttre* synpunkter, som jag har hemtat från lagstiftningen om denna den tilltalades ställning, skulle öfvergå till den tilltalades inre ställning och hans uppfattning af rättegången, så skulle jag också derom kunna hafva ett ord att säga. En domare, som för öfrigt var rätt erfaren, sade en gång till mig: det är dock märkvärdigt med dessa tilltalade, för hvilka det gäller så orimligt mycket, som det gör, att de kunna stå så känslolösa inför domstolen, som om de vore klumpar eller stockar. Ja, *först* tror man — och trodde jag — på den der klump- och stockteorien, som domaren i fråga framstälde, men så småningom har jag åtminstone för min del öfvergifvit den, sedan jag fått tillfälle att se in i, hvad som verkligen försiggår i denne hotade menniskas inre. Ifrån första

*Om lag,
angående
bevisning
inför rättu.
(Forts.)*

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

början och till sista slutet — ända från det att han gripes och tills dess domen afkunnas öfver honom — står han i allmänhet i den ställningen, att han befinner sig under trycket af en kraft, hvars reglerande han icke fattar mer af, än att *han* icke kan inverka på detsamma. Han finner sig gripen af ett maskineri, om hvilket han endast och allenast vet, att dess kuggar och hjul gå efter för honom alldeles okända lagar, men att, då maskineriet har slutat sitt arbete, det kan hafva betydtt hela hans lefnads väl eller ve. Om man insett detta, skall man kanske gifva en annan tolkning åt den der underbara »känslolösheten» Då skall man förstå, att det verkliga är en *menniska* med nerver och hjerta och känslor som vi, men en *meniska*, hvars nerver och hjerta och känslor paralyserats af den ställning, som han befinner sig i, och det till den grad, att han icke förstår att uttrycka vare sig det ena eller det andra.

Det vill förefalla, mine herrar, af några yttranden under lagens förarbeten, som om man skulle vilja säga, att de möjliga brister, som kunna finnas i lagen, skola vid tillämpningen utfyllas af den uppfattning, som vårt domarestånd har om det fulla bevisets nödvändighet. Denna slutsats tyckes man draga af sin kännedom om, huru vårt domarestånd hittills dömt. Men jag kan först och främst icke förstå det tillvägagångendet, att man anser sig kunna af det sätt, hvarpå domarena hafva dömt under den *legala* bevisteoriens herravälde, draga någon slutsats om, huru man skulle komma att döma efter den *fria* bevispröfnings införande. Men äfven om man skulle kunna göra det, så vågar jag påstå, att åtminstone efter min tanke det snarare fins anledning att misstänka, att lagens regelbindande kraft behöfves, än att den *icke* behöfves. Det fins ett område inom vår svenska lagstiftning, mine herrar, der den fria bevispröfningen tillämpas och tillämpas på ett sätt sådant, att man måste begära, att den, som öfver hufvud taget *kan* skydda oss, äfven *mätte* skydda oss för en sådan bevispröfning, och det är den bevispröfning, som tillämpas efter något, som kallas *lagen angående lösdrifvares behandling*, en lag, der det icke finnes någon som helst procedur stadgad, och der det följaktligen är till och med fullständigt lagligt befogadt — det kan man verkligen säga — att döma precis, huru man vill. Men det var icke det, som det var fråga om, utan frågan gälde, huruvida vårt domarestånds uppfattning är sådan, att den kommer att bättra upp den bristfälliga lagen. Jag har gått igenom några fall af den rättskipning, som jag här nyss talade om, och jag skall i största korthet redogöra för ett par af dem. I ett fall år 1886, som betecknas med n:o 740 i riksarkivets förteckning och med n:o 453 å högsta domstolens utslag, har en person blifvit anhållen, för att han, såsom en polisman sade, gjort sig känd för att vid vissa tillfällen betla på ett pockande sätt och icke i allmänhet arbeta, utan sysslolös kringstryka. Han bestred, att så var förhållandet. Så kom saken inför poliskammaren, och poliskammaren antecknade i sitt protokoll, att denna person gjort sig känd för att bruka kringstryka å stadens gator och betla. Han blef dömd —

så vidt jag fattar på denna anteckning — till tio månaders tvångsarbete. Derefter besvårade han sig hos högsta domstolen. Högsta domstolen infordrade poliskammarens förklaring, och denna förklaring lydde, att det uppenbart framginge, att den och den personen åter gjort sig skyldig till lösdrifveri, och högsta domstolen faststälde då utslaget, och detta af den anledningen således, att en polismyndighet i sitt protokoll antecknat, att denna myndighet betraktade det såsom en känd sak, att den och den personen var en lösdrivare. *Derför* skulle alltså denna person dömas till ett frihetsstraff, som endast till namnet, men icke till saken skiljer sig från straffarbete.

Huru pass noga man är att iakttaga laga former, kan man se på ett par andra fall. De hafva n:o 210, resp. 139 samt 500, resp. 298, allt 1887. Der förekommer, att, ehuru det i lagen angående lösdrivares behandling uttryckligen står föreskrifvet, att Konungens befallningshafvande skall hålla förhör med dem, som anhållits såsom lösdrivare — och efter hvad jag kan fatta, kan ej meningen dermed vara någon annan, än att Konungens befallningshafvande framför allt skall tillfråga lösdrivaren, huruvida han erkänner eller ej, att han gjort det och det — har likväl i dessa begge fall förekommit, att i det ena stadsfiskalen och i det andra en underordnad polistjensteman — tror jag — grepo vederbörande, instälde dem för sig och antecknade i ett slags bevis, som dessa polismyndigheter hafva, att de erkänt. Sedan kommo de inför Konungens befallningshafvande, som i sitt protokoll antecknade deras lefnadsomständigheter, men *icke* tillfrågade dem, huruvida de erkände eller icke, utan blott dömde till tvångsarbete. Konungens befallningshafvandes utslag gick sedan till högsta domstolen, som faststälde tvångsarbetet.

Jag har, mine herrar, nu så pass länge upptagit kammarens tid, att jag icke skall besvara kammaren med den kritik af lagens särskilda paragrafer, som jag äfven skulle kunna pretera, men jag anhåller, att, derest diskussionen utdrages, det måtte tillåtas mig att ännu en gång begära ordet, då jag möjligen får tillfälle att något granska lagens särskilda stycken. Dock kan jag icke underlåta att redan nu framhålla *en* punkt i detta lagförslag, och det är den punkten, som skall innefatta något slags garanti gent emot domarens sätt att tillämpa lagen. Det är nemligen andra punkten af nu föredragna §, som lyder: »I domen skola angifvas de hufvudsakliga skäl, hvarå rätten grundar sin öfvertygelse». Nu lyder ju redan 24 kap. 3 § rättegångsbalken på följande sätt: »All dom bör fästas på skäl och lag och ej på godtycke: och skall sjelfva saken och målet, deri tvisten består, med dess nödiga omständigheter, tydligen deri utsättas, så ock de hufvudskäl och den lag, derå slutet grundas». Om nu detta generella stadgande, som står kvar sedan den tid, då lagen kom till, fatiskt icke för närvarande på tillfredsställande sätt tillämpas, och man således för att lugna meningarna i fråga om den nya principens tillämpning sätter in ett särskildt moment af den art, som jag nyss uppläste, då måste det väl vara så klart som dagen, att man bort

*Om lag.
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag,
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

göra detta särskilda moment till något utförligare, till något *uttryckligare* än den gamla lagens bestämmelse, om hvilken erfarenhet visat, att den ej tillämpas. Det är ju tydligt, att man i ett sådant fall borde hafva sagt något sådant, som att domaren skall i domen utsätta så väl på hvilka vittnesmål som ock på hvilka omständigheter i öfrigt, han grundat sitt domslut eller något dylikt. Men, det vågar jag försäkra, att bland alla juridiskt bildade personer i denna kammare, som vilja meddela sin verkliga erfarenhet, det icke torde finnas mer än en tanke derom, att detta moment blir ett fullständigt dödt lagstadgande. Hvarje domare kommer att anse lagens rättfärdighet tillräckligt uppfylld, i fall han säger: »enär rätten på grund af hvad i målet förekommit har funnit det och det bevisadt, så» etc., men det var ju något sådant, man med detta stadgande ville förebygga.

Jag ber, herr talman, att på det lifigaste få framhålla, att jag icke är en motståndare mot reformer i den allmänna lagstiftningen, utan att jag tvärtom är en varm och ifrig anhängare till sådana reformer. Speciellt har jag i många år varit anhängare till en reform uti rättegångsväsendet. Men jag tror, att det då bör vara en verkligt djup och stor reform, som obestridligt för oss ordentligt framåt — ja, jag vill icke neka till, att man skulle kunna bryta ut några delar af nu föreliggande lagförslag, t. ex. hvad som angår bevisningen om skadestånd, de förändrade bestämmelserna i viss mån om parts ed, o. s. v., det vill jag, som sagdt, icke neka till — men jag menar, att, om afsigten verkligen är att på en gång komma något längre framåt, då vill jag ock vara viss på, att man verkligen kommer framåt, att man verkligen tager ett sådant steg, att hvad man gör passar i stycke med lagens öfriga delar.

1734 års lag har, herr talman, sina stora brister och sina stora ofullkomligheter, och dessa brister och dessa ofullkomligheter saknas icke heller på bevislärans område. Men denna lag är dock utmärkt utaf den stora prägeln, som det verkligt lagstiftande snillet gifver åt sina alster derutinnan, att lagens olika delar stå i ett godt och harmoniskt inbördes sammanhang, och den utmärkes tillika utaf en, efter den tidens sätt att se, mycket ädel och vördnadsvärd omsorg om den enskilda medborgarens frihet och säkerhet gent emot domares godtycke och domares förvillelser. Domares godtycke och domares förvillelser finnas nu såväl som 1734, och jag tror, att det vore ganska obetänksamt utaf oss, att utan visshet om att vi satte något bättre i stället bryta ned det verk, som våra förfäder gifvit oss i denna lag.

Jag anhåller således, herr talman, att utaf fullaste öfvertygelse få yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som lagutskottets utlåtande samt bifall till reservanternas förslag.

Med herr Staff förenade sig herrar *John Olsson, Höjer, Fredholm, Berg, Branting, Eklund* från Stockholm, *Göransson, Eriksson* i Elgered, *Hammarström, Olsson* i Asak, *Nordin* i Sättna, *Nydahl, Bromée, Walter, Norberg, Norman* och *Sandquist*.

Ordet lemnades härefter till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt, som yttrade: Herr grefve och talman, mina herrar! Den siste talaren har framhållit fördelarne utaf ett rättegångsförfarande, grundadt på de moderna principerna: muntlighet, omedelbarhet och koncentration, och jag skall vara den siste att bestrida dessa grundsatsers fördelar, om man nemligen kan skaffa sig en apparat i domstolsväg, som är lämplig för detta förfarandes användning, och hvarigenom man tillika kan undvika de olägenheter, hvarmed dessa principer i många länder vid sin tillämpning äro förenade. Jag skulle också hafva ansett de skäl, som af honom för dessa åsikter anfördes, värda allt behjertande, liksom jag skulle anse det behjertansvärdt att göra till föremål för en noggrann undersökning, huruvida man här i landet kunde realisera de af honom hyllade principerna, om dessa åsikter hade blifvit uttalade i Riksdagen i början på 1880-talet.

Den behandling inom den tidens lagberedning, som egde rum i fråga om rättegångsordningen och dess ombildning, förde derhän, att i det så kallade principbetänkandet uttalades vissa grundsatser, afsedda att närma vår process, åtminstone i någon mån, till det ideal, den förre talaren framhöll. Men den efterföljande behandling, som kom detta principbetänkande till del, ådagalade, såsom herrarne alla veta, med fullkomlig tydlighet det faktum, att för närvarande det långt öfvervägande antalet af svenska nationen och dess representanter icke äro benägna att vidtaga några genomgripande reformer i afseende å domstolsorganisationen, särskildt på landet.

Den ståndpunkt, som den föregående talaren intar, skulle, förefaller det mig, kunna karakteriseras så, att han vill säga, att eftersom man icke för närvarande kan här i landet införa en domstolsorganisation och ett rättegångsförfarande, som i fullt mått gör gällande de utaf honom framhållna principerna, skola vi icke göra någonting alls, vi skola öfverge hvarje tanke på att införa några förbättringar i vårt nuvarande rättegångsförfarande med bibehållande af vår nuvarande domstolsorganisation. Det är nemligen så, att oaktadt nämnde talare säger, att den rättskipning, som eger rum vid våra häradsrätter, efter hans mening i alla afseenden är otillfredsställande såväl med afseende å organisation och ordförande i domstol som beträffande det der följda förfarandet, så är den rättvisa, som der gifves, likväl sådan, att den omfattas med förtroende af en stor del af vårt lands befolkning. Då man hemstälde till utlåtande och afgörande frågan om en omorganisation i ena eller andra afseendet: om kollegiala domstolar, om jury, om skilnad mellan bagatellmål och viktigare mål, då svarade pluraliteten af landets befolkning och landets representanter, att dessa förändringar ville de icke vara med om. Och är det icke en erfarenhet, lika gammal som all processrätt, att man icke med framgång kan försöka införa den bästa process — en process, i teoretiskt afseende aldrig så tillfredsställande och stående högt öfver

*Om lag
angående
berisning
inför rätta.*
(Forts.)

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

det, som funnits eller för närvarande finnes, utan att samtidigt med införandet af en sådan process en allmän opinion, en allmän önskan finnes i fråga om en dylik reform. Utan detta stöd blir det ett försök till en reform, hvares teoretiska giltighet och förträfflighet väl kan erkännas, men som i praktiken lemna ett resultat långt underlägset det, som det mera ofullkomliga och i teoretiskt afseende mindre fulländade förfarandet lemna såsom resultat, då det användes under sådana förhållanden, att det med förtroende och tillgifvenhet användes.

Den föregående talaren synes sjelf hafva indirekt anfört ett skäl för att det dock icke står så illa till med rättskipningen vid våra underrätter som han antydde, i det han nemligen erinrade, att, om allmänheten hade grundad anledning till missnöje med denna rättskipning, användningen af besvär och vad skulle tilltaga i den grad, att vår domstolsorganisation skulle blifva omöjlig att vidmagthålla. Deri ger jag honom fullkomligt rätt, ty om hvarje vid underrätt anhängiggjort mål skulle dragas under andra och tredje instansens pröfning, är det tydligt, att öfverdomstolarne icke skulle kunna utföra rättskipningsarbetet i landet. Men nu är icke förhållandet så, statistiken visar tvärtom, hvad vademålen särskildt beträffar, att deras antal i allmänhet, långt ifrån att ökas, har aftagit.

I vidsträckt trakter af vårt land fortsatte man förr i världen mycket oftare än nu till högre instans, och att antalet hofrättsmål nu ökats beror framför allt derpå, att nya trakter i vårt land öppnats för odling och industri, och derifrån kommer det ökade antalet mål i andra instans. Kammaren har för öfrigt sjelf erkänt detta, då den förra året öfverflyttade en division ifrån göta hofrätt till svea hofrätt.

Den fråga, som således föreligger för Riksdagen, är icke den, huru man skall få den bästa tänkbara process införd i vårt land. På den frågan har förstärkta lagberedningen svarat, att den icke för närvarande har praktisk betydelse, utan frågan måste uppställas så: »kunna vi göra några förbättringar i vår nuvarande process, som göra denna i sina hufvuddrag mera lämplig att leda till ett godt och riktigt resultat?» På den frågan svarade redan förstärkta lagberedningen, att bland de medel, som man kunde tänka på att använda för att förbättra vår nuvarande process, vore införandet af den fria bevispröfningen. Mot införandet deraf i processen med bibehållande af vår nuvarande domstolsorganisation framställdes nemligen icke af någon ledamot i förstärkta beredningen några anmärkningar, och i denna förstärkta lagberedning voro, som herrarne torde erinra sig, insatta de ledande männen från Riksdagens båda kamrar.

Ett erkännande, att också i den riktning, som nu ifrågasatts, något kunde göras, lemnade vidare 1894 års Riksdag, då den i skrifvelse till Kongl. Maj:t yttrade, att »åtskilliga af de allmänna stadgandena i 17 kap. rättegångsbalken böra undergå förändring, och att det är af behofvet påkalladt, att en lagstiftning angående sakkunniga biträden hos domstolarne kommer till stånd, men Riksdagen håller tillika före, att dessa stadganden stå i den nära förbindelse

med öfriga bestämmelser i 17 kapitlet rättegångsbalken, att de icke kunna prövas utan i sammanhang med ett fullständigt förslag till lag om bevisning inför rätta», och anhöll Riksdagen slutligen, att Kongl. Maj:t å nyo ville framlägga förslag till lag om bevisning inför rätta. Detta torde efter min uppfattning kunna ådagalägga, att de farhågor, som införandet af den nu föreslagna principen framkallat, och för hvilka farhågor den siste talaren gaf ett mycket skarpt uttryck, äro ogrundade.

Så väl den talare, som först hade ordet, en af reservanterna i lagutskottet, som ock den af högsta domstolens ledamöter, som i sitt utlåtande kritiserat det nu framlagda förslaget, hafva erkänt, att de rättsregler, som innefattas i 1734 års lag och innehålla de två eller, om man så vill, tre hufvudsakliga bevisreglerna, som der förefinnas, och hvilka, för att begagna den siste talarens ord, innehålla det bevisquantum, som skall erfordras för att en sak skall kunna anses bevisad, icke kunnat uppehållas i sin fulla och rätta tillämpning, såsom förhållandet var 1734. Det ligger också i sakens natur, att så skall vara förhållandet, om man nemligen erinrar sig, ej mindre att det komplement, som 1734 års lag innehöll, nemligen att i grofva brottmål domaren egde att genom användande af fängelse få sanningen i dagen, med rätta redan är i vårt land afskaffadt, än ock att komplementet till bevisreglerna, att ett vittne är halft bevis och föranleder till edgång, och att bindande liknelser och omständigheter äfven föranleda till edgång, att, säger jag, det komplement, som ligger i denna edgång, i våra dagar spelar en helt annan rol än på 1700-talet. Edens betydelse *då* och faran för mened på den tiden voro vida mindre än nu, och benägenheten hos domaren att använda detta medel för sanningens uppdragande var äfven långt större. Jag vill erinra om, att man hört uppgifvas — och jag tror äfven, att det så förhåller sig — att det finnes domare här i landet, som anse sig aldrig böra använda värdemålsed för tvisters afgörande. Under sådana förhållanden finna herrarne lätt, att bevisreglernas tillämpning enligt 17 kap. rättegångsbalken måste vara sådan, att indicier och ett vittne jemte indicier hafva en helt annan betydelse nu än på den tid, då lagen skrefs, och att således praxis, på sätt en ledamot af högsta domstolen, förra gången lagen der behandlades, yttrade, har fört det med sig, att vid sidan af lagen den fria bevispröfnings grundsats tillämpas redan nu.

Nu säger visserligen den siste talaren, att han ej kan förstå, att man, genom att utgå från huru bevisreglerna nu tillämpas, är berättigad att sluta till huru efter detta förslags antagande den fria bevispröfnings skulle komma att tillämpas; ty, säger han, det är ett helt annat förhållande, då lagen innehåller dessa bestämmelser, än då de ur densamma blifvit uteslutna. Men då han yttrar detta, fäster han sig icke derved, att dessa regler icke vidare uppfattas såsom tvingande, och att nu mer icke någon tror, att det fins en do-

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

mare, som drager i betänkande att, äfven om två vittnen intyga en sak, dock frikänna en tilltalad, om denne till sitt frikännande kan åberopa sådana indicier, som försvaga vittnesmålens kraft.

På samma sätt har det inträffat — och så vidt jag vet, inträffar det fortfarande — att, oakadt lagens stadganden om två vittnen såsom fullt bevis, den tilltalade fälles, och civilrättsliga anspråk godkännas derigenom, att man tager ett vittne och indicier såsom fullt bevis. Likaledes har det inträffat, att till och med i brottmål en fällande dom utgått, då endast indicier förekommit, men dessa så fullständiga, att en fällande dom kunnat på dem grundas. Vid en sådan tillämpning af nu gällande bevisregler vågar jag — oakadt den siste talaren påstod, att det är origtigt — vidhålla, att det nu föreliggande förslaget icke är något annat än, på sätt högsta domstolen uttalat, en närmare tillämpning, utveckling och komplettering af de rättsregler, som redan nu äro i praxis gällande.

Nu har visserligen den föregående talaren åberopat vissa omständigheter, hvilka skulle föranleda dertill, att den tilltalade skulle komma i sämre ställning än förut, och att vid detta förhållande den fria bevispröfningen ovilkorligen fordrade för sitt införande i vår rätt det samtidiga införandet af vissa hjälpmedel för den tilltalade. Han har följaktligen velat göra denna fråga beroende deraf, att framför allt kriminalprocessen underginge omarbetning i den riktning, han påyrkat. Det förefaller mig likväl med kännedom om Riksdagens obenägenhet för behandling af allt för stora lagförslag, som om det vore rättast att gå till våga här på samma sätt som inom strafflagstiftningens gebit, d. v. s. att söka *så småningom* omarbета och förbättra de särskilda, från hvarandra skilda delarne af processen och att, först sedan de materiella förbättringarna på de olika delarne blifvit vidtagna, skrida till slutlig kodifiering af hela processlagen. Jag tror, att den siste talaren, om han länge kommer att deltaga i lagstiftningsarbetet på detta område, skall få den erfarenheten, att den, som vill komma framåt i detta hänseende, icke får ställa sina förhoppningar på att kunna taga så stora steg, utan får vara beläten, om han kommer framåt, äfven om stegen äro små. Ty då man väntar på det stora steget, kan det lätt hända, att det alldeles utblifver och att man står stilla i stället för att komma framåt.

Reservanterna inom lagutskottet hafva fäst sig vid att den föreslagna ändringen skulle medföra en fara för rättskipningens säkerhet. Men det har upprepade gånger under ärendets föregående behandling påpekats, att i samma stund som bevisreglerna i 1734 års lag förlorat sin ovilkorligt gällande kraft, i samma stund har man äfven i fråga om den enskilde domaren förlorat den trygghet, som tillvaron af legala bevisregler innebär; ty dessa bevisregler kunna icke innebära någon trygghet, sedan de upphört att vara undantagslöst gällande.

Det är vidare tydligt, att domarens fria bevispröfning icke *kan* och icke *bör* förblandas med den bevispröfning, som t. ex. en leda-

mot af juryn — efter den felaktiga uppfattning af denna juryns befohgenhet, som på kontinenten är rådande — tillåter sig. Det är i förevarande lagförslag, såsom man upprepade gånger framhållit, alldeles icke fråga om att domaren skall döma uteslutande efter sin inre öfvertygelse, utan han får — äfven om detta förslag antages — icke döma på sådant sätt, att han icke kan för sin åsigt anföra fullt objektiva skäl. Det är detta, som antydts i sista stycket af § 1, och då den näst föregående talaren kritiserade detta uttryck, torde man med skäl mot honom kunna anmärka, att stadgandets betydelse ligger deri, att i samma stund man inför denna nya grundsats, uttalar man bestämdt, att domaren är skyldig både att sjelf hafva dessa objektiva skäl för sig klara och att anteckna dem i sitt protokoll.

I afseende på behovet af den nu föreliggande lagändringen har den siste talaren redan erkänt, att förslaget innehåller åtskilligt, som äfven han gillar. Jag tror, att till de fördelar, som detta förslag innebär, skulle kunna läggas åtskilliga andra, som ej här anförts. Men det torde på det sätt, som denna diskussion nu gestaltat sig, icke tjenat mycket till att närmare ingå derpå. Det blir möjligen tillfälle att, om § 1 blifver af kammaren antagen, i det följande beröra detta. Man synes nu kunna inskränka sig till att framhålla, att farhågorna för denna lags antagande äro öfverdrifna, samt att de framsteg och förbättringar, den skulle medföra, äro gifna.

Under sådana förhållanden och då det — om nemligen någon förbättring i vår processlagstiftning skall komma till stånd — verkligen är nödvändigt att någon gång börja med en del af denna lagstiftning, samt den del deraf, som nu blifvit framlagd, är sådan, att den med lätthet låter sig afskiljas från det öfriga rättsförfarandet, synes det mig vara allt skäl för Andra Kammaren att nu godkänna utskottets förslag, och det så mycket hellre, som kammaren ju sjelf begärt framläggandet af ett dylikt förslag.

Herr Restadius: Då vid 1893 års riksdag ett förslag i enahanda syfte som det föreliggande förevar i kammaren, begagnade jag tillfället att temligen fullständigt anföra de skäl, som enligt min mening borde mana till förslaget antagande.

Samma skäl synas mig också nu kunna andragas för det föreliggande förslaget, som i väsentliga delar bär samma pregel som 1893 års förslag. Grundtanken i dem är ju den att utbyta den gamla legala bevisteorien mot den fria bevispröfningen. Under den öfverläggning, som vid frågans behandling 1893 i kammaren förekom, syntes meningarna vara temligen eniga om de företräden, som den fria bevispröfningen hade framför den legala bevisteorien. Men åtskilliga farhågor uttalades för att samma teori i praktiken kunde visa sig olämplig. Upprinnelsen till dessa farhågor synes mig kunna härledas ur det utlåtande, som en af högsta domstolens ledamöter afgaf, då frågan der förevar till grundlagsenlig behandling. Denna ledamots skäl kunna kortligen sammanfattas i tre kategorier: att, om

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

än i teoretiskt hänseende företräde kunde lemnas den fria bevispröfningen framför den legala, enmansdomstolarne likväl icke vore så inrättade, att man af dem kunde hoppas, att den nya teorien blefve af dem behörigen tillämpad; vidare *att*, om än förslaget mening naturligtvis ej vore, att domarens utlåtande finge vara grundadt på *godtycke*, utan borde hvilat på domarens *öfvertygelse*, derigenom faktiskt dock lemnades ett fritt spelrum just åt *godtycket*; samt slutligen *att* rätten icke vore skyldig eller ens berättigad att såsom bevisadt antaga hvad som enligt nu gällande lag vore bevisadt, derest rättens öfvertygelse strede mot detsamma.

Hvad nu först angår påståendet, att enmansdomstolarne icke skulle rätteligen kunna tillämpa den fria bevispröfningen, ber jag att få återropa den omständigheten — som jag omnämnde äfven vid den föregående öfverläggningen i frågan — att åtminstone under de senaste mansåldrarne denna teori i allmänhet blifvit allt mer och mer tillämpad, utan att man försport, att några synnerliga svårigheter deraf uppkommit. Detta påstående tillåter jag mig vidhålla, oakadt en ärad kammarledamot på stockholmsbänken förklarar sig hafva en temligen motsatt åsigt, en åsigt, som är för mig så ny, att jag aldrig förut hört den framställas. Om nu underdomstolarne kunnat, såsom jag vågar antaga, på ett temligen tillfredsställande sätt handla i den fria bevispröfningens anda, fastän de då handlat snarare i strid emot än i öfverensstämmelse med gällande lag, är man berättigad antaga, att än gynsamare resultat skola kunna förväntas, om domstolarne för sitt tillvägagående erhålla ett fast stöd i den nu föreslagna lagen.

Det har vidare sagts, att den fria bevispröfningen skulle lemna fritt spelrum åt *godtycket*. Ja, detta påstående har, efter hvad det förefaller mig, åstadkommit ungefär enahanda verkan som en brinnande tändsticka i en krutdurk. Så snart detta påstående var framkastadt, fick man ett nytt bevis på språkets magt öfver tanken och det bevingade ordets förmåga att åtminstone för tillfället kunna insnärja tankekraften, ty förslaget föll till ej ringa del på de opåkallade farhågor, som framkallades af detta uttryck.

Emot detsamma tillåter jag mig dock att ställa de synnerligen anmärkningsvärda ord, hvarmed nya lagberedningen i sitt principbetänkande förklarar, hvad den fria bevispröfningen egentligen innebär, och der det i korthet säges: »Domarens öfvertygelse skall vara fotad på sådana objektiva grunder, som hafva enahanda inverkan på klokt tänkande menniskor i allmänhet och hos dem åstadkomma samma öfvertygelse.» Hvarom icke — handlar domaren på annat sätt — så har han förfarit oskickligt; och därför fins det korrektiv i 25 kap. strafflagen.

Det säges slutligen, att man, om förslaget godkännes, icke skulle skulle vara bunden af den i 17 kap. 29 § rättegångsbalken stadgade skyldighet att tro på hvad två vittnen sammanstämmande intyga. Förhållandet är dock, att äfven i nuvarande stund, i sanningens och rättvisans välförstådda intresse, ett sådant erkännande ej alltid kan

gifvas åt två sammanstående vittnen. Jag tillät mig, när frågan förre gången var före, att åberopa ett exempel, som är så belysande, att jag ännu en gång vill återföra det i kammarens minne. Förhållandet var det, att två vittnen med en underbar samstämmighet svuro på att vid ett visst uppgifvet tillfälle en person anmodat dem på minnet lägga, att han återkallade ett af honom förut upprättadt testamente. Bindande liknelser och omständigheter förekommo emellertid af den beskaffenhet, att det var i högsta grad osannolikt, att vittnena vid det uppgifna tillfället varit hos testator eller åhört ett sådant yttrande, som han skulle hafva fält. Följden var ock, att i alla instanser, målet genomgick, ingen fäste sig vid vittnesmålen, och hvad betydde detta annat, än att i rättvisans intresse domstolarne ansågo sig icke vara bundna af den sträfva regel, som återfinnes i 17 kap. 29 § rättegångsbalken.

Jag anser mig, mina herrar, icke behöfva djupare ingå på ett bemötande af hvad nämnda ledamot af högsta domstolen yttrade om 1893 års förslag, då han, efter hvad mig synes, vid afgifvande af yttrande öfver det föreliggande förslaget sjelf hopfogat en serie skäl, genom hvilka all verkan af de förut anförda skälen förtages. — Jag skulle icke tillåta mig att så personligt rigta mig mot en utom kammaren stående, hvilken följaktligen icke är i tillfälle att här försvara sin åsigt, om icke reservanterna inom utskottet från denna kammare gjort samma persons utsago till sin egen, så att, då jag vänder mig mot honom, jag dermed äfven indirekt vänder mig mot reservanterna från denna kammare.

Denna ledamot af högsta domstolen yttrar nu, att han väl medger, att praxis får komplettera lagstiftningen, men icke upphäfva densamma. Ja, det är alldeles riktigt. Men så säger han numera, att den praxis, som är vedertagen, och som, i strid mot hvad talaren på stockholmsbanken sade, utmärker, att vi äro inne på den fria bevispröfningens bana, icke står i strid med 17 kap. rättegångsbalken, utan är med dess andemening öfverensstående. Han uttalar tillika, såsom mig synes, sin tillfredsställelse deröfver, att 17 kap. rättegångsbalken i fråga om bevispröfningen varit och är så uppfattad. Men är nu den fria bevispröfningen, sådan den enligt hans åsigt ligger innesluten i 17 kap. rättegångsbalken, ej farlig, så förefaller det mig, som den ej heller torde hafva varit så farlig år 1893, och att således de skäl, som han, enligt hvad jag nyss antydde, hade år 1893 för att ådagalägga den fria bevispröfningens faror, icke numera enligt hans egen åsigt äro giltiga. Är nu min uppfattning riktig, rörande ledamotens förändrade ställning till frågan, behöfver jag således ej längre uppehålla mig vid dessa skäl, då desamma måste anses hafva blifvit frånträdna.

Nu säger han, att man handlar i öfverensstämmelse med 1734 års lags grund och mening, då man tillämpar den fria bevispröfningen. Antingen är detta påstående riktigt eller är det origtigt. Är det riktigt, så måste man åtminstone vara ense om, att, då lagen nu

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

tillämpats i ungefär 160 år, utan att, såvidt jag vet, någon förr gjort en sådan upptäckt, de ordalag, som lagen i ty fall begagnar, måste vara ofullständiga, mörka och otydliga — och hvad vi, anhängare af det föreliggande förslaget, önska, är just att få i lag tydligt uttaladt, att det är den fria bevispröfningen och ingen annan, domaren skall taga hänsyn till. Är åter hans påstående origtigt, men sjelfva den fria bevispröfningens princip riktig, synes det mig ock, att lagen bör ändras; och det är, hvad vi, anhängare af det nya förslaget, begära.

Till tvifvel om rättigheten af den ärade ledamotens mening, att den fria bevispröfningen öfverensstämmer med 1734 års lag, manar, såsom jag nyss sade, den omständigheten, att upptäckten är fullständig eller i det allra närmaste ny; och då jag genomläst de skäl, hvarmed den ärade ledamoten velat stödja denna sin mening, synes det mig, att min misstro till hans påståendes rättighet än mera ökas. Han anför som bevis för sin åsigts rättighet, att enligt 17 kap. 1 § rättegångsbalken domaren är befogad att ingå i pröfning af skriftliga handlingars beskaffenhet och rättighet. Men nu är det ju fråga om 29 §; och der talas om lefvande personer, ej om skriftliga handlingar. Den åberopade paragrafen synes mig sålunda ej lemna någon vägledning för uppfattningen af 29 §, och således saknar den allt bevisvärde i åstundadt syftemål.

Den ärade ledamoten åberopar vidare senare stycket af 20 §, som handlar om huru det skall förfaras, då vittnens utsagor äro mörka och stridiga. Men den föreskrift, som der är meddelad, är naturligtvis ett undantag från hufvudregeln i 29 §; och jag har väl hört omtalas, att ett undantag bekräftar regeln, men aldrig har jag försport, att det kan upphäfva densamma. Lika ny och om möjligt ännu mera öfverraskande är läran derom, att det i 17 kap. 30 § förekommande uttrycket: »bindande omständigheter och liknelser», på grund hvaraf värjemålsed kan ådömas, skall anses innefatta ej blott hvad i lagen verkligen står, utan äfven »klara skäl och fulla bevis». Det är nog icke en hvar tillrådligt att läsa lagen så fritt, såsom här tyckes hafva skett, men uppenbart är, att ett så ypperligt medel för sanningens utforskande, som de s. k. indicierna innebära, bör tillmätas den beviskraft, ledamoten synes afse, och vi, förslagets anhängare, önska intet högre, än att en sådan mening erhåller helgd af lag.

Det har af samma ledamot vidare anförts, att, enligt hans åsigt, redan kort efter antagandet af 1734 års lag en mening gjort sig gällande i den riktning, att fri bevispröfning skulle vara med lagen öfverensstämmande.

Naturligtvis har jag icke sådan insigt i rättegångsväsendets historia, att jag kan vara behörig utlåta mig härom; men så mycket kan jag säga, att i de högst märkliga utlåtanden, som Calonius afgaf i högsta domstolen i slutet af förra och början af detta århundrade, bevisgraderna äro uppmätta med matematisk noggrannhet; hvadan

desamma icke kunna anses innefatta bevis för riktigheten af ledamotens uppfattning.

Hvad åter angår de senaste årtiondena, derom jag sjelf kan något bära vittne, är det för mig alldeles gifvet, att åter och åter har det stränga beviskrafvet minskats och allt mera har man nalkats det mål, hvartill vi med detta förslag vilja komma. Jag skall särskildt be att få nämna en omständighet, som faller mig i minnet. Det var, som jag tror, i slutet af 1860-talet, som en person dömdes för mord, och han dömdes uteslutande på grund af bindande omständigheter och liknelser. Jag erinrar mig mycket väl, huru då de gamla domarena ruskade på hufvudet och förklarade, att det var första gången, de hört talas om ett sådant afsteg från de bestämmelser, som funnos gifna i 17 kap. rättegångsbalken.

Jag skulle vidare vilja tala något om ett annat för mig mycket viktigt ämne, hvarom stadgas i lagförslaget 2 §, nemligen skadeersättning. Så vidt jag erfarit, var det åtminstone i början af den tid, under hvilken juridisk verksamhet af mig utförades, allmänt antaget, att, om man än på det allra fullständigaste sätt styrkte, att man lidit skada, man dock ej kunde hoppas på något skadestånd, ty med den legala bevisteorien kunde i allmänhet ej styrkas skadans värde i penningar. Under 1880-talet, då jag tjänstgjorde i Svea hofrätt, började dock meningen härom allt mera nalkas den fria bevispröfningen; och nu har jag hört, att utan synnerlig tvekan anlitas den utväg, som lagförslaget här i 2 § anvisar åt domaren.

Det är ännu ett annat bevis, jag skulle vilja anföra gent emot talaren på stockholmsbänken, nemligen i fråga om hvad som på juridiskt språk kallas »uteblifven vinst». Det sades mig af äldre ledamöter i Svea hofrätt på 1880-talet, att, när de började sin tjänstgöring i hofrätten, det aldrig kom i fråga att gifva ersättning för uteblifven vinst eller, som det kallas, »lucrum cessans», och det af den enkla anledning, att man ansåg sådant fullständigt stridande mot de stränga bevisningsgrundsatserna i 1734 års lag. Nu deremot har äfven i detta fall med tillhjälp af den fria bevispröfningen ersättning medgifvits.

Slutligen har den ärade ledamoten af högsta domstolen yttrat — och äfven deri, antager jag, hafva reservanternas med honom instämt — att man icke utan farhågor kunde antaga den fria bevispröfningen, emedan någon visshet icke förefunnes derom, att lagen skulle bli tillämpad med samvetsgrannhet och nödig insigt. Till dessa herrar vill jag då rigta den frågan: hvilken lag medför icke skadliga följder, om den ej tillämpas med noggrannhet och samvetsgrannhet? Gäller detta i fråga om förslaget till fri bevispröfning, så gäller det ock om alla andra lagar.

Återgår jag nu till det föreliggande förslaget, så kan jag ej fästa nog vikt vid stadgandet i 2 § i fråga om sättet, hvarpå domstol kan medgifva den, som lidit skada, ersättning derför. Nu kan man visserligen säga — och jag har ju sjelf redan talat derom — att dom-

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

stolarne jemväl nu understundom göra det; men de göra det dock icke på grund af skrifven lag, utan snarare i strid mot skrifven lag, och följaktligen kan den, som yrkar skadeersättning, men vägras sådan, aldrig ställa domaren till ansvar, för det han icke dömt enligt lag.

Förslaget erbjuder jemväl synnerliga fördelar derutinnan, att det minskar jäfvens antal, hvilket i ett sådant förslag är lika rimligt, som det är orimligt, der man icke antager den fria bevispröfningen. Förslaget har vidare företräden jemväl genom sina stadganden i fråga om syneinstitutet, sådant det här är inrättadt. Enligt äldre lagar och enligt den ståndpunkt, 1734 års lag intager, var synen icke ett bevismedel, utan endast en särskild rättegångsform i ett visst slag af mål. Men i huru hög grad det skall kunna leda till rätts och sanningsfrämjande, om en sådan anordning, som den här ifrågasatta, finge anlitas, bör, tycker jag, för en och hvar vara klart och uppenbart.

Vidare hafva vi institutet »sakkunnig person». Derom vet vår nuvarande lag just ingenting eller på hvilket sätt, det skall användas, utan det beror på särskilda sig företeende omständigheter och vacklande praxis. Men varder detta förslag antaget, erhöles fullständigt besked, huru i ty fall förfaras bör.

Jag kommer slutligen till en afdelning af förslaget, som jag också anser innebära synnerliga fördelar för det rättas främjande — jag menar editionspligten. Deremot har visserligen, högst egendomligt, sagts af den ofta citerade ledamoten i högsta domstolen, att det finnes ingenting, som enligt lagen bjuder, att handlingar på sådant sätt skola utlemnas till förmån för en annans personliga, enskilda intresse. Jo, det finnes djupt rotadt i en riktig föreställning om hvad rätt och rättegång egentligen är, nemligen att det icke är en strid på vapen, utan en strid på skal, såsom den äldre lagkomitén utlät sig. Der gäller frågan att finna hvad som är sant och rätt; och då bör man ock få använda de förnuftiga medel, som gagna detta ändamål.

I flera andra hänseenden erbjuder ock det ifrågavarande lagförslaget synnerligen beaktansvärda fördelar, men för tids vinnande skall jag icke uppräknade desamma.

Den ärade talaren på stockholmsbänken har i sitt anförande med synnerlig skärpa sökt visa, hurusom ifrågavarande lagförslag icke borde antagas. Ur denna konstrikt uppförda byggnad, hvari skälen för talarens mening inrymdes, är svårt att utbryta särskilda moment, men tiden medgifver icke och min förmåga sträcker sig ej heller så långt, att jag kan bemöta anförandet i dess helhet. Derfor skall jag, herr talman, försöka fästa mig vid endast en eller annan utväxt på byggnaden. Talaren betonade till en början, att vi, efter hans uppfattning, långt ifrån att skrida framåt på den fria bevispröfningens bana, ungefär stodo kvar på 1734 års lags ståndpunkt. Jag har redan anført faktiska fall, som enligt mitt förmenande visa, att tidens riktning går åt ett helt annat håll. Han läste vidare upp för oss ett

par uttalanden, som återfinnas i domarereglerna. Skälet för deras upprepande här var för mig icke lätt att fatta. Han sade, att domaren bör handhafva saken med lugn, och att han befarade, att parterna, om icke deras sak pröfvades af en sådan domare, icke alltid skulle kunna med tillräckligt lugn utföra sin talan. Ja, detta kan ju indirekt peka derhän, att det icke bör vara den enskilda parten, utan skickliga advokater, som skola utföra enskild parts talan. Denna fråga föreligger dock icke nu, men om fråga derom vore framkommen, skulle jag för visso taga densamma i förtjent öfvervägande. Han anförde också något vidare, som för mig är ett vittnesbörd om att hans egen ståndpunkt med afseende å frågan om den legala bevispröfningen icke är så fast, utan att, när saken rör honom, han med styrka omfattar den fria bevispröfningen. Han sade nemligen, att, enligt hans öfvertygelse, domarena kunde indelas i fyra kategorier. Vare det fjerran från mig, som sjelf är domare, att yttra mig, huruvida dessa kategorier äro rigtiga, eller om antalet af de personer, som äro att hänföra till den ena eller andra af dem. Endast det kan jag säga, att den saken icke rör lämpligheten af att omfatta den fria bevispröfningen.

Sedermera vidrörde han åtskilligt angående häktade personers ställning och talade om att en sådan är tillförsäkrad att utfå protokollet i saken utan lösen, men att han icke vet af detta, och att, då denne står inför domstolen, hans pulsar slå och hans hjerta röres, så att han icke kan försvara sig. Ja, det kan vara sant, men det leder väl dertill, att han skall hafva en skolad person, som hjälper honom att försvara sig. Något sådant förslag föreligger emellertid icke nu, utan blott frågan om den fria bevispröfningen.

Han anförde vidare, hurusom, vid handläggningen af mål angående försvarslösa, origtigheter förekommit. Om så är, bevisar det intet i fråga om det föreliggande förslaget om fri bevispröfning.

Han fästade sig slutligen dervid, att i 1 § 2 mom. förekommer en bestämmelse, som skulle vara öfverflödig, därför att den återfinnes i rättegångsbalken. Jag torde dock utan fara för misstag kunna säga, att den i rättegångsbalken förekommande bestämmelsen inskräper hos domaren, att han i den skriftliga domen äfven skall anföra skälen för sitt utslag. Hvad deremot den senare delen af denna § beträffar, tror jag, att den är tillkommen för att hos domaren ytterligare inskräpa nödvändigheten deraf, att vid den skriftliga affattningen af domen varda angifna de grunder, hvarpå han fotat sitt omdöme i fråga om hvad som ansetts bevisadt.

Mine herrar, huru jag än ser saken, är jag öfvertygad derom, att, om detta förslag antages, I hafven lemnat domarecorpsen ett utmärkt godt vapen på dess svåra bana till främjande af det rätta och utletande af sanningen.

Då tiden nu var långt framskriden, men ännu åtskillige talare anmält sig vilja afgifva yttrande i förevarande amne, uppsköts den

*Om lag
angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

Onsdagen den 17 Mars.

vidare öfverläggningen till i afton kl. 7, till hvilken tid kammarens ledamöter medelst utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,35 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.